

Dabirabir Aghuimın Aghuzir Akaba O Aghuzir Akaba Akar faragha zuim

Israelia akar bar otevir isıngtizir gumamazıbar ikirimirim akır dabirabir aghuim men akak- aghamibagh ifonge. Akar otevir kaba me Inglisın akamın kamagh da dibori: ol Provep. Dabirabir Aghuimın Aghuzir Akabar akınafarir kamın aven, me akar otevir avırir kaba, kar Israelian tisaba gumamazir igiabar sure gamiba. Dughiar maba, e Aruamın gumamazıba kamagh dibora ghaze, Aghuzir Akaba.

Bizir bar faragha zuir dabirabir aghuim me danıngam, me kamagh a dibori, nıghnızir aghuim ko fofozir aghuim. Akınafarir kam, kamaghın en aka, nıghnızir gavgavim Ikiavıra Itir Godın itir arazim, ko an atiatia an apengan itir arazimra, aning nıghnızir aghuim ko fofozir aghuimın mingarim.

Akınafarir kamın averiam, dabirabir aghuimın mıgırıgıar avırıba en aka. A e uan amuiroghborıba ko deragh dapiamin tuavim en akakasi. Egha dagıar ingangarıbar amu ıgharaz darazi ko deragh dapiamin tuavim en aka. Igiabar akar bar avırıba iti, me da baragh egh gumazir uari fa orazir puvatızıba ko daruan kogham. Kamaghın

dera, e uarira uari abinigh gumazamizir onganarazibar akurvagh.

Akinafarir kamın otevir maba, Godın Akar Gavgaviba, gavgavim dagh anıdi. Ezi akar maba fofozir gumaziba uari dar gara dagh fo, da en ikirimirimın akurvaghasa, ezi me dar gun miği. Me miğiriği kaba bar da isa akinafarir kamın da osiri, eghti da dabirabir aghuim en akakagham.

Nighnizir aghuim, a bizir bar aghuim

(Sapta 1--9)

Akinafarir kam a gumazamiziba bar men akurvagham

¹ Akinafarir kam a Solomonın aghuzir akar otevir aghuiba an iti, a Devitın otarim, a Israelian atrivim.

² Egh akar kaba, nighnizir aghuim e danıgıva, egh uaghan en sure damuam.

Eghti e mıngariba izıvazir akaba, deraghvıra dagh fogham.

³ Egh akinafarir kamın itir akaba, dabirabir aghuimın tuavim, en sure damuam.

Eghti e arazir aghuimın gın mangıva, egh gumazamiziba bar deragh me damuva, arazir magh garımın bar me damuam.

⁴ Eghti gumazir fofozir muziariba itiba, akar kam men akurvaghti me nighnizir aghuiba inıva,

egh fofozir aghuim gumamazir igiabar aningti, me deragh tuaviba tuisighamin arazim gifoghiva egh tuavir aghuimîn gîn mangam.

⁵ Eghti akinafarir kam gumazir fofoziba itiba bar men akurvaghti, me fofozim inivira ikiam.

Egh gumazir nighnizir aghuiba itibar sure damuti, me tuavir aghuimîn gîn mangisi nighnigham.

⁶ Egh akar kam men akurvaghti, me aghuzir akaba ko akar isin zuibagh fofoghiva, egh gumazir fofozibar akar aghuiba ko akar mogomebagh fofogham.

⁷ Eghti ni nighnizir aghuim inisi, ni faragh Ikiavira Itir Godin apengan iki an atiating.

Ezima gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me fofozir aghuiba ko suren akaba inian aghua.

Gumamazir igiabar sure damuamin akaba

⁸ Nan borim, ni uan amebam ko afeziamin aghuzir akaba baragh

egh aningîn akaba batoghan marki.

⁹ Eghti aningîn akaba ni damuti nin dabirabimîn ganganim deragham,

mati ni adisir aghuim gami, ezi nin ganganim dera.

¹⁰ Nan borim, arazir kurabagh amir gumamazir-iba arazir kuram damusi ni gaghonti,

1:5: Aghuzir Akaba 9:9; 14:6; Fofozir Gumazim 9:11 **1:7:** Jop 28:28; Onger Akaba 111:10; Aghuzir Akaba 9:10; 15:33 **1:10:** Godin Araziba 13:8; Onger Akaba 50:18; Aghuzir Akaba 16:29

ni men akam baraghan marki.

11 Eghti kamagh garir gumaziba kamaghin mikimam, “Ni izi, e mangi tuavir miriamin muegh ganam. Eghti gumazir manaba iziti, e me misueghti me arimighiregham.

Gumazir manaba iza uarir akurvaghamin tuaviba puvati, e uan ifongiamin gin mangi pura me misueghti me arimighiregham.

12 Me angamira ikivira iki iziti, e zuamiram otivighiva me misoghti me arimighiregham,

mati ovevem gumazamiziba bativi me ariaghira Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ghuaghiri.

13 Egh e gumazir kabar bizir aviriba initi da bar en dipenibagh izivagham.

14 Ni izi en akuragh,
egh e koma bizir aviriba iniam.”

15 Nan borim, kamagh garir gumaziba ko daruan marki,
men saghuiamin ikiva egh men gin mangan marki.

16 Kamagh garir gumaziba zurara arazir kurabar amuasa bar ifonge.

Egha zurara gumazibav soghti me arighirasava ami.

17 E fo, kuaraziba nighnizir aghuiba ikia garima, gumazim da bagha ivem arisi, ezi da kamaghin garava ara zui.

Ezi kamaghin amir gumaziba nighnizir
 aghuiba puvati, me ivezir kuramin
 arimangamin nighniziba puvati.

18 Ezi kamagh garir gumaziba uari uari bagha
 azuaziba adui,

da me misoghti me arimighiram.

19 Ezi gumazir misogha okeba, me arazir kam
 gin zui, me arimighiram.

Bizir me okeba, da me gasighasigham.

*Gumazir nighnizir aghuimin gin zuir puvatiziba,
 me osimtizir ekiaba bativam*

20 Nighnizir aghuim, a mati amizim tuavibar biz-
 iba amaga dagh ivezir danganibar tuivav
 ikia

gumazamizibar dei.

21 Egha a gumaziba danganir uari akuvim ko, gu-
 mazamizir aviriba itir danganibar tuivav
 ikia,

egha kamaghin dei,

22 “Ia gumazamizir nighniziba puvatiziba, ia zu-
 rara kamaghira ikiasa, a? Ia gumazamizir
 onganiba!

Ia fofozir aghuim inian aghuagha egha
 dibovibar a migei. Ia manadzoghin arazir
 kam ataghiragham?

23 Ia oragh! Ki akar gavgavimra ia migei, ia uan
 arazir kuraba atakigh.

Ki ian sure damuva egh nighnizir aghuiba ia
 daningam, eghti ia nan akamin gin mangi.

24 Ia na bagh izasa ki uan agharim amadagha ian
 dei.

- Ezi ia aghuagha izezir puvati.
- 25 Ki ia akirasa migei, ezi ia aghua.
Egha ia bar moghira akirim ragha nan akam gasara.
- 26 Eghti osimtizir ekiam ia batoghti ia ikuvighamin dughiamin,
ki uaghan bar puviram akiva, dibovir akabar ia mikimam.
- 27 Dughiar kuram zuamiram otogham, mati aminir gavgavir kuram bizibagh asighasisi.
Eghti osimtiziba ko mizaziba ia batogh ia gasighasigham, mati aminir bar ekiam oto.
- 28 “Dughiar kamın ia uarir akurvaghisi nan dimti,
ki oreghan kogham.
Ia na buriva, egh ia nan apighan kogham.
- 29 Guizbangira, ia fofozir aghuim batoke.
Egha Ikiavira Itir Godin apengan iki an ati-atingan aghua.
- 30 Dughiar ki ia akirasava amim, ia akirim ragha na gasara.
Egha nan akar aghuim batoke.
- 31 Kamaghin amizi, ia datirighin uan arazir kurar ia amiba bagh
ivezir bar kuram iniam, mati gumazim dagher kuram amegha puviram arei.
- 32 Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, zurara akiribagh igha na gasi, ezi men arazir kam me misozima, me ariaghiri.

1:25: Onger Akaba 107:11; Aghuzir Akaba 15:10; Luk 7:30

1:28: Onger Akaba 18:41; Aisaia 1:15; Maika 3:4; Sekaraia 7:13

Me ghaze, me bar bizibagh fogha gifa, egha me mati gumazir onganiba. Ezi men nighnizir kam meraram asighasigham.

³³ Ezi gumazamizir deraghavira nan akam baraz-iba, me deraghvira ikiam.

Egh osimtiziba men puvatighti, me atiatingan kogh, egh me fogham, bizir kuratam me batoghan kogham.”

2

Gumazir nighnizir aghuim in gin zuiba deraghvira ikiam

¹ Nan borim, ni nan akam baragh,
egh deraghviram nan akar gavgaviba isi uan navim datigh. Nan akar kaba bar pin ko.

² Egh nighnizir aghuim anidir akaba baragh.
Egh ni fofozir aghuim inisi pamten ingar.

³ Egh ni nighnizir aghuim ko fofozir aghuim bagh azangsighti aning ni bagh izam,
mati ni uabin akurvaghasa gumazir mam in dei.

⁴ Egh ni nighnizir aghuim bativsi pamtem in ingar,
mati gumazim silvan nguazim in aven itim a buri,
egha mati gumazim bizir aghuir mongeziba,
a da buri.

⁵ Egh ni bizir kabar amuva, egh ni Ikiavira Itir God in apengan ikia an atiatir arazim bar a gifoghiva,
egh ni bar deraghvira God gifogham.

- 6 Guizbangira, Ikiavira Itir God uabi nighnizir aghuim e ganidi.
Egha a fofozim ko deragha nighnizir arazimin mingarim.
- 7 Egha a gumamazizir arazir aghuibar gin zuiba, nighnizir aghuiba me ganidi.
Gumamazizir deraghaviram aruiba, a bar deraghavira men garima me osimtiziba pu-vati.
- 8 God gumamazizibar gari, me gumamazizir igharaziba deragha arazir magh gariba me gami, ezi a deravira men gara men akura.
Egha gumamazizir an tuavimin gin zuiba, a deravira me geghufi.
- 9 Nan borim, ni nan akam bareghiva, egh nighnizir aghuimin gin mangiva, egh tuavir aghuir ni mangamim a gifogham.
Egh ni arazir aghuim gifoghiva, egh uaghan arazir magh garimin gumamazizibar amuamin arazim gifogham.
- 10 Egh ni nighnizir aghuir aviriba iniva, ni uan fofozim bagh bar akuegham.
- 11 Ni deragh tuaviba tuisighamin arazim gifoghiva egh tuavir aghuimin gin mangam.
Eghti arazir kam, deravira nin ganam, mati ni divazimin aven deravira iti. Eghti fofozir aghuim ni geghuvam.
- 12 Eghti nighnizir aghuim nin akurvaghti, ni gumazir arazir kurabagh amiba ko akar kurabav geibar gin mangan kogham.

- 13 Gumazir kaba tuavir aghuim ategha
tuavir mitatemın zui.
- 14 Egha me arazir kurabar amuasa bar akonge.
Egha arazir me amizir kam, me a bagha bar
ifonge.
- 15 Gumazir kaba ifarava,
men araziba bar ikufi.
- 16 Eghti gumazir igharazimın amuim ni ko dakusi
apezeperir akabar ni mikimam,
eghti nighnizir aghuim nin akuraghti ni an
akam baraghan kogham.
- 17 Kamagh garir amizim, fomira uan igiamra
pamın ike, egha datirighın a gın amadagha
anetaki.
A fomira Godin damazimın dikirizir akam
datirighın a bakinighniki.
- 18 Ni amizir kamın gın an dipenimın ghua,
kar ni ovever tuavimın zui.
- 19 Gumazir a bagha zuiba, me ua izir puvati.
Me ikirimirir aghuim bagha zuir tuavim
ataki, egh ua izeghan kogham.
- 20 Kamaghın amizi, ni nighnizir aghuim ikiva,
egh ni gumazir aghuibar tuavimın mangi, egh
arazir aghuibar gın mangi.
- 21 Eghti gumazir aghuiba en nguazimın ikiam.
Eghti arazir kuraba puvatizir gumaziba kagh
iki mamaghıra ikiam.
- 22 Eghti gumazim uan azenimın ogheba asi
moghin,
God gumazir arazir kurabagh amiba asigh me
batuegham.

3

Nighnizir aghuim dabirabir aghuim ni daningam

¹ Nan borim, ki nin sure damuamin akar gavgavir kam ni a bakinighnighan marki.

Ni zurara a ginighnigh a damu.

² Ni akar kamın gin mangıva, egh ni dughiar ruarimın nguazimın ikıva,

bar deraghvıra daperagham.

³ Egh ni gumazir igharazibagh ifongezir arazim ko, igharaziba ko poroghav itir arazim ataghıraghan marki.

Egh ni arazir kamın gin mangıti, a mati kurukazir aghuimın mın nin firimın ikiam.

Egh ni deraghvıra arazir kam isi uan navim datigh.

⁴ Egh ni kamaghın damigh, God ko gumazamiz-ibar damazimın ziar ekiam iniam, eghti me ni gifongegham.

⁵ Ni nighnizir gavgavim Ikiavıra Itir Godın iki.

Egh kamaghın nighnighan marki, nan fofozimra nan akurvagham.

⁶ Bizir ni bar amiba, ni Ikiavıra Itir Godra nighnigh egh dar amu,

eghti a tuavir aghuir ni mangamimra nin akagham.

⁷ Ni suam, nan fofozimra a guizbangın bizim. Pu-

3:1: Ua Me Ini 20:6; Godın Araziba 30:16; Onger Akaba 119:61

3:2: Onger Akaba 91:16; 119:165; Aghuzir Akaba 11:10; 11:27

3:4: Luk 2:52 **3:5:** Onger Akaba 37:3-5; Aghuzir Akaba 23:4; Jeremaia 9:23

3:6: 1 Eghaghaniba 28:9; Aghuzir Akaba 16:3; Aisaia 45:13

3:7: Rom 12:16

vati.

Ni Ikiavira Itir Godin apengan ikiva an atiating, egh arazir kuraba akirim ragh dagh asaragh.

⁸ Ni kamaghin damuti, arazir kam bar deraghvira nin akuragham, mati marasin nin mikarzim in akurvazima, ni deraghavira iti.

⁹ Egh ni uan azenimin faragha mitighizir dagheba inigh ofan min da isi Ikiavira Itir God daningh, egh uaghan biziba ko dagiaba abigh God daning, egh bizir kam in ziar ekiam God daningam.

¹⁰ Egh ni kamaghin damuti, Ikiavira Itir God nin azenibar daghebar amuti da otiv, dagher aviriba ikiam. Eghti ni uan dagher dipenibar aghuti da izivaghti, nin wainin mineba wainin dipam bar izivagh egh fashfagham.

¹¹ Nan borim, Ikiavira Itir God arazir kurar manam bagh ni akirti, ni osimiva egh ataran marki.

¹² Guizbangira, gumazamizir Ikiavira Itir God ifongeziba a me akirmisi, mati afeziam uan otarir a bar ifongezim akiri.

¹³ Gumazim nighnizir aghuim ko fofozim ini, a bar akongegh.

¹⁴ Guizbangira, nighnizir aghuim bar deragha

silva ko gol gafira.

- 15 Nighnizir aghuim, dagiar aghuir bar pin koziba bar dagh afira.
Egha uaghan bizir igharazir ni bar ifongeziba bar dagh afira.
- 16 Nighnizir aghuim nin akurvaghti, ni dughiar ruarimin nguazimin ikiam.
Egh ziar ekiam ni daningiva egh bizir aviriba ni daningam.
- 17 Nighnizir aghuim zurara nin navim damuti an amiragh ikiam.
Egh nin dabirabim damuti a deraghviram otogham.
- 18 Nighnizir aghuim, mati temer ikirimirir aghuim anidimin min iti.
Kamaghin, gumazir nighnizir aghuimin suiraziba, me ikirimirir aghuimin ikia egha bar akonge.
- 19 Ikiavira Itir God nighnizir aghuimin nguazir kam in ingari,
egha a fofozir aghuimin overiam in ingari.
- 20 Egha nighnizir aghuimin dipar ekiar nguazir averiam in itim gamizi an akariagherigha anabo.
Egha ghuariabagh amima, da uari akuvima amozim izi.
- 21 Nan borim, ni bar deragh gan, egh uan nighnizir aghuim ko tuaviba tuisizir arazimin suiragh gavgavigh,
egh tuavir aghuimin gin mangi. Ni aning atagheraghan marki.

- 22 Nighnizir aghuim ko fofozim ikirimirir ruarim
ni daningiva,
egh kurukazir aghuimin min nin firimin
ikiam.
- 23 Eghti ni deraghvira tuavimin mangiti,
bizitam nin dagarim mitighti ni irighan
kogham.
- 24 Egh ni akuir dughiamin ni atiatingan kogham.
Ni bar deraghvira dakuam.
- 25 Eghti dughiar kuram zuamiram otogh gumazir
kurabagh asighasighti, ni atiatingan marki.
Dughiar kamagh gariba izam, mati amozir
dafaba ko aminir gavgaviba izi, eghti ni
nighnizir aviribar amuan marki.
- 26 Ni fo, ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin
iki,
eghti a ni ekiarugh egh nin ganam, eghti
apaniba uan ivebar ni inighan kogham.
- 27 Eghti gumazitam bizitam puvatigh egh uabi
daningisi nin azangsighti,
ni kamaghin mikiman marki, "Puvati." Ni a
damuamin tuavim ikiti, ni a daningigh.
- 28 Eghti ni uan namakamin akurvaghamin tuavi-
tam ikiva, ni datirighin an akurvagh. Ni
kamaghin a mikiman marki,
"Ni tong orarkegh.
Ni gurunzaraghan iziti, ki ni daningam."
- 29 Nin namakar nin boroghira itiba, ni pazi me
damusi nighnighan marki.

- Me kamaghin nighnisi, ni men namakar aghuim.
- 30 Ni gumazir arazir kuratam ni gamizir puvatizir tam,
ni puram an atar akabar a gasan marki.
- 31 Ni igharaz darazigh asighasisir gumamazibar ganiva men biziba bagh navim dikavan marki.
Egh ni men tuavimin gin mangan marki.
- 32 Guizbangira, Ikiavira Itir God uabi gumazir arazir kurabagh amibagh ifongezir puvati.
Egha gumazir aghuiba, a me gifuegha egha men boroghira izi.
- 33 Ikiavira Itir God ghaze, gumazir kuraba uan amuiroghboriba sara bar arighiregham.
Egha a gumazir aghuiba uan amuiroghboriba ko deraghavira me gamua, egha men gari.
- 34 Gumazir uari fava dibovir akabar igharaz daraziv geiba, God dibovir akaba me mikim me ikarvagham.
Egha gumazir uan ziaba dikabiriba God bar deravira me gami.
- 35 Gumamazir nighnizir aghuiba itiba, ziar ekiaba iniam.
Eghti gumamazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me uari uan ziabagh asighasigh aghumsigham.

4

Ia fozir aghuim ko nighnizir aghuim inigh

- ¹ Nan boriba, ki ian afeziam, ia bar deraghvira nan aghuzir akam baragh,

egh ia mingariba izivazir akaba, deraghvira
dagh fogham.

² Aghuzir akar ki ia ganidir kam, a bar dera,
eghti ia an suiragh gavgafigh.

³⁻⁴ Nan amebam borir igharazir tam batezir pu-
vati, a nararam ote, egha a bar na gifonge.
Ezi ki aghirimra itir dughiamin uan afeziamin
dipenimin itima,

a nan sure gamigha kamaghin na migei,
“Nan akam deraghviram a inigh uan navim
datigh, egh an gin mangi, egh ni bar der-
aghvira ikiam.

⁵ Ni nighnizir aghuim ko fofozir aghuiba inigh.
Egh ni nan akam batogh a bakinighnighan
marki.

⁶ Ni nighnizir aghuim ataghiraghan marki.
Ni bar a gifongegh, eghti a bar deraghvira ni
geghuvam.

⁷ Nighnizir aghuim, a bar bizibar faraghavira iti.
Guizbangira, ni gin bizir igharazir aviriba
iniam, ezi nighnizir aghuim a bar dagh
afira, ezi ni a inisi pamtem ingar.

⁸ Ni nighnizir aghuim gifuegh pamtemin an
suiragh,
eghti a ziar ekiam ni daningam.

⁹ A kurukazir aghuimin min nin dapanimin iki,
egh a mati atrivimin dapanir asuamin min
ikiam.”

Tuavir aghuim ko tuavir kuram

¹⁰ Nan borim, ni bar deraghvira nan akam baragh,
egh ni dughiar bar ruarimin ikiam.

- 11 Ki nighnizir aghuimîn nîn sure gami,
 egha nîn akua tuavir aghuimîn zui.
- 12 Ni tuavir kamîn mangiti,
 bizitam nîn tuavim apirighti ni irighan
 kogham.
- 13 Aghuzir akar aghuim, a nîn ikirimirimîn
 mingarim.
 Kamaghin ni zurara an suiragh deraviram a
 geghuv, egh anetaghiraghan marki.
- 14 Ni gumazir kurabar tuavimîn mangan marki,
 egh men arazibar gin mangan marki.
- 15 Egh ni bar moghira tuavir kam gitagh, akirim a
 gasaragh
 mangi bar an saghon iki.
- 16 Gumazir kuraba arazir kuratam damusi
 nighnigh egh dakuighan kogham.
 Me arazir kuratam gumazir igharazitam
 damighvira, egh me deraghvira
 dakuam.
- 17 Arazir kuram ko arazir gumazir igharaziba
 paza me gamim,
 aning mati men daghem ko dipar me apimn-
 ing.
- 18-19 Gumazir kurabar tuavim mitarmer bar
 ekiamin min iti.
 Gumazir kaba tuavir kamîn ghua irava fozir
 puvati, bizir manam men dagaribav tifi.
 Ezi gumazir aghuibar tuavim mati aruem anaga
 isiragha,
 angazangarim bar ekevegha ghua aruer
 arizimîn tu.

- 20 Nan borim, ni deraghvira kuarim atigh
nan akam baragh.
- 21 Ni akar kam deraghviram an suiragh.
Egh a isi uan navim datigh.
- 22 Ni nan akam inigh, eghti akar kam ikirimirir
aghuim ni daningti
nin mikarzim ghuamagheghti, ni bar der-
aghvira ikiam.
- 23 Ezi nighnizir aghuir nin ikirimirim akakazim, a
nin nighnizimin otifi.
Kamaghin amizi ni zurara uan nighnizim de-
raghviram an gan.
- 24 Ni akar ifavariba ko akar kurabav mikiman
marki.
- 25 Ni tuavir ni mangamimra deraghviram an gan.
Egh ni tintinimin ganan marki.
- 26 Ni faragh deragh nighnigh, egh gin mangi biz-
ibar amu.
Eghti nin araziba bar deraghviram otivam.
- 27 Ni zuir tuavir aghuim, ni anetaghiraghan marki.
Egh ni agharir guvim ko ikiriamin gin mangi
arazir kuratam bar a damuan marki.

5

*Ni gumazir igharazimin amuim okemegh a ko
dakuan marki*

- ¹ Nan borim, ni deraghvira kuarim atigh nan akam
baragh.
Ki nighnizir aghuim ko fofozir aghuim ni
daningasa.
- ² Eghti ni deragh tuaviba tuisighamin arazim
gifoghiva egh tuavir aghuimin gin mangam.

Eghti nin migirigiaba mati gumazim fofozir
aghuim ikia migei.

³ Ni fogh, amizitam uan pam ategh, ni gagueghsi,
a ni apezeperiya akar aviribar ni mikimiva
egh ni gekuigham.

Eghti an akaba zuimin min bar isingigham.

⁴ Eghti ni an migirigiabar gin mangighiva, gin an
akabagh nighnighti da bar nin ikuvigham.
Amizir kamın akaba mati ni marasinin
misozim ame. Egha a uaghan mati
midorozir sabamin min ni ginifi.

⁵ Ezi amizir kamaghın amim, a nin akua Gumaza-
mizir Oveaghuezibar Nguibamin zui. Kar
ovever tuavimra.

⁶ A ikirimirir aghuimin zuir tuavimin mangasa
nighnizir puvati.
A kamaghın fozir puvati, a tuavir kuramin
ghua pura zui.

⁷ Nan boriba, deraghvira kuariba arighiva nan
akam baragh,
ia akar kam bakinighnighan marki.

⁸ Ni bar amizir kamaghın amimin saghon iki.
Egh ni an dipenimin tiar akamin boroghın
mangan marki.

⁹ Ni a bagh mangigh, egh uan ziar aghuim
gasighasigham.
Eghti an pam nin apangkuvighan kogham. A
ni misueghti ni uan igiamram ovegham.

¹⁰ Bizir aghuir ni pamtem ingara iniziba,
da gumazir igharazibar dafaribar
mangigham.

- 11 Eghti arimariam ni inighti ni bar agharim guragham.
Egh ni ovengamin dughiam, ni dakoziimin irighiv iki mizazim iniva arangam.
- 12 Egh ni kamaghin mikimam, “Ki bar ongani. Ki manmaghsua otuegha aghuzir akabar aghua.
Me na akirasa migeir akaba, ki da baraghan aghua.
- 13 Gumaziba aghuzir akabar na migei,
ezi ki men akaba barazir puvati.
- 14 Ki datirighin bar moghira ikufi,
egha gumazamizar damazibar aghumsiki.”
- 15 Ki ua ni migei, ni gumazir igharazimin mozir dipam aneman marki.
Ni uan amuimra ko iki, egh anarira ko daku, mati gumazim uan mozir dipamram api.
- 16 Ni amizir igharaziba ko dakuti, me boriba bateghti, borir kaba gin nin akuraghan kogham.
Nin amuimra ni bagh boriba bati.
- 17 Ni amizir igharaziba ko dakuti, nin boriba nin akurvaghan kogham.
Me gumazir ni fozir puvatizibar akurvagham.
Arazir kam ikufi, nin boribara, ni ko iki.
- 18 God nin amuim deraghviram a damuti, a mati nin mozir dipam,
eghti ni a bagh bar akuegham.
- 19 An ganim bar derazi an araziba bar aghungi.
Egha a bar ni gifonge, kamaghin amizi ni zurara a ginighnighiva, egh bar a gifongegh.

Egh ni zurara an otemning bagh bar akongegh.

- 20 Nan borim, ni manmaghsua gumazir igharazimin amuim ginighnighvira ikia a gifuegha, an otemningin suighasa?
Arazir kam bar ikufi.
- 21 Ni fogh, Ikiavira Itir God ni amir biziba a bar dar gari,
egha bar deraghavira nin arazibar gara dagh fo.
- 22 Gumazimin arazir kuram,
ivemin mirara an suira, egha mati benimin min a ikiaghariki.
- 23 Kamagh amir gumazim, a uan ifongiam dikabirir puvatigha arazir bar onganim gami,
eghti an arazir kamning a misueghti an aremegham.

6

*Kar arazir maba,
ni dar gin mangan marki*

- 1 Nan borim, gumazitam gumazir igharazitam da puram an bizim ini, egh tighar uam a ikarvaghham, ezi ni a ko akam akirigha givagha ghaze,
“Ni a ikarvaghan iburaghti, ki ni bagh a ikarvaghham.” Nin arazir kam bar derazir puvati.
- 2 Nin akar dikirizir kam nirara ikiaghariki,
mati ni uabi ivem agurazi a nin suira.

- ³ Nan borim, ni gumazir kamın apengan itima,
a ni ikiagheriki. Kamaghın ni iver kam
zuamiram an azenim girigh.
Ni ua mangi a mikemegh, gua akar dikirizir
kam ua anekirigh ni firighirigham. Arazir
kam nın ziam abirazi ni aghumsisi. Pura
bizim. Ni mangiva anekirigh.
- ⁴ Ni avughsi dakusi nighnighan marki,
ni zuamira mangi.
- ⁵ Ni iver kam firigh,
mati asizim o kuarazim ivemın uabi firigha
arav ghu.
- ⁶ Ia gumazir amiraziba, ki kamaghın ia mikimasa.
Ia mangiva sibabar araziba deraghvira dar
ganigh, egh nighnizir aghuim inigh.
- ⁷ Sibaba, da gumazir dapaniba ko
gumazir men faragha zuiba ko gumazir me
gativagh men ganamiba, bar puvati.
- ⁸ Ezi dagher aviriba itir dughiamın, sibaba
dagheba akufi,
egha dagheba otevir dughiam bagha da arisi.
- ⁹ Ni gumazir amirazim, ni dughiar ruarimın akui.
Ni manadzoghın uan misiam ategh dikavam?
- ¹⁰ Ezi ni ghaze, “A dera, ki tong dakuigham.
Ki dughiar ovezimın tong avughsegh iki
mangi egh gın ua dikavigham.”
- ¹¹ Ni kamaghın damuti, nın biziba ko dagheba
zuamira givaghti, ni gumazir onganaraz-
ibagh amim mın otogham.
Mati okimakiar gumazim nın biziba bar da
okeme.

- 12 Gumazir kuraba puram arua
ifavaribagh ami.
- 13 Egha me deraghavira uan akabar bighavira
migeir puvati.
Me uan namakabagh ifarasa arazir igharagha
garibagh amua, uan damaziba ko dafariba,
ko suebar araziba akakasi.
- 14 Egha me zurara navimin aven ifavarir
nighnizibagh amua arazir kurabar amuasa
nighnisi,
egha gumazibagh amima me gumazir
igharazibar aningazi.
- 15 Eghti osimtizir ekiam zuamira me batogham,
egh me gasighasigham.
Eghti me ua deraghamin tuaviba puvatigham.
- 16 Ikiavira Itir God 7plan arazir kurar kabar
amuan anogoregha
bar dar aghua:
- 17 Gumazir uabi uabi fem, gumazir igharazibar
gara ghaze,
me pura biziba.
Gumazir akar ifavaribav geim.
Gumazir pura gumazir igharazibav sozi me
ariaghirim.
- 18 Gumazir arazir kuram damuasa nighnizim.
Gumazir zuraram arazir kuram damuasa ive-
marim.
- 19 Gumazir kotiamin aven ifavarir akabav geim.
Gumazir aveghbuabagh ami me uarir
aningazim.

Ni gumazir igharazimin amuim ko dakuan marki

²⁰ Nan borim, ni uan afeziam ko amebamin akar gavgaviba baragh,

egh da bakinighnighan marki.

²¹ Ni aningin akaba inigh uan navim datigh, egh zurara dar gin mangi,

eghti da nin firimin kurukazir aghuimin min ikivira ikiam.

²² Ni daruamin dughiamin, akar kam tuavim nin akakagham.

Egh ni dakuamin dughiamin, akar kam nin ganam.

Egh ni dikavamin dughiam, akar kam nighnizir aghuim ni daningam.

²³ Akar Gavgavir kaba, mati lamin angazangarim, tuavim nin akakagham.

Aningin akaba nin dabirabir aghuim bagha ni migei, egha ni akiri.

²⁴ Aningin akaba nin akurvaghti, ni gumazir igharazimin amuimin apezeperir akam baraghan kogham.

²⁵ Ni amizir munamin mikarzir ganganir aghuimin ganiva a gakongan marki.

A nin ganiva ni gekuighti ni a bagh mangan marki.

²⁶ Gumazitam tuavimin amizim koma akua arazir kuram gami, a ivezir ekiam damuan kogham, mati dagher muziarimin ivezim.*

* **6:26:** Hibrun akam deragha akar kamin mingarim abighizir puvati. Gumazir maba akam gigha ghaze, “Egh ni zurara tuavimin amizim bagha arui, ni uan biziba bar da tegh egh onganarazir gumazim min ikiam.”

- Ezi gumazitam, gumazir igharazimın amuim
koma akui, a bar ivezir ekiam damuam.
Egh a uaghan aremegham.
- 27 Ni avim uan evarim boroghın an suiraghti,
nın korotiam ti isigham, o?
- 28 Ni avim gisın daruti,
avim ti nın suemın isigham, o?
- 29 Kamaghıra, ni gumazir igharazimın amuim ko
dakuighti,
me bar pazavıra ni damighti ni bar ikuvigh
ivezir kuram gitavıraghan iburagham.
- 30 Gumazitam mitiriam an aghiti a daghetam oke-
meghti,
me mighigh an ataran kogham.
- 31 Me bizir an amizir kamın apighıva a isi kotiam
datighti,
a bizir kaba bar da ikarvagh, an dipenimın itir
biziba bar ada da inigham.
- 32 Ezi gumazim, gumazir igharazimın amuim
koma akui, a bar derazir puvatigha egha
bar ongani.
Gumazir kam, a uabi uabi gasighasisi.
- 33 Gumazamiziba a misoghıva akar kurabar a
mikimıva an ziam gasighasigham,
eghti aghumsızim an iki mamaghıra ikiam.
- 34 E fo, gumazim, gumazir igharazimın amuim
koma akui, an osımtızir ekiam gami.
Kamaghıra, amizir kamın pam bar puvıra
anıngaghegh bar pazavıra gumazir kam
damigh ivezir kuram a danıngıva, egh an
apangkuvighan kogham. Bar puvatigham.

- 35 An arazir kurar kam ikarvaghamin dagiatam inian aghuagham.
An aningagharir ekiar kam givaghan kogh kamaghira ikiam.

7

- 1 Nan borim, akar kam bar pin ko,
ni pamtem nan akamin suiraghti a nin nighnizimin iki.
- 2 Ni nan akam deraghviram an gin mangi, ni deraghvira ikiam.
Egh deraghvira nan akamin gan, mati ni uabi uan damazim geghufi.
- 3 Ni nan akam inigh uan navim datighti a iki mamaghira ikiam,
mati ring zurara nin dafarimin iti.
- 4 Nighnizir aghuim, ni ko mamaghira ikia, mati nin buaramizim ni ko iti.
Fofozim, a mati nin roroar aghuim.
- 5 Eghti gumazir igharazimin amuim uabi ko dakusi apezeperir akabar ni mikim ni gaghonti,
nighnizir aghuimra ni mikemeghti, ni an akamin gin mangan kogham.

Gumazir igiabar ikiangsizir akaba

- 6 Dughiar mamın ki uan dipenimin aven winduan boroghın tughav ikia
egha tuavimin gari.
- 7 Egha ki gumazir igiabar garima me tuavimin mangigh zekh gami.
Egha me nighnizir aghuiba ko fofoziba puvati.
Egha mav bar paza ghu.
- 8 Egha gumazir igiar kam,

- amizir kurar mamın dipenimın boroghın arui.
- 9 Ezi aruem iraghugha givazi,
aminim bar pırasava ami.
- 10 Ezi amizir kam tuavimın amizimın mın kurukegha, gumazir kam gekuigh uabi mıkınasa.
Egha amizim ghuava a bato.
- 11 Amizir kam, an aghumsızir puvatıgha puv ifaghati,
egha deragha dipenimın apiaghirir puvati.
- 12 Egha a zurara gumaziba buria tuaviba ko biziba amadir danganiba ko uari akuvir danganiba bar dagh arui.
- 13 Ezi ki garima, amizir kam gumazir igiar kam muigha an tori.
Egha an damazimningra gara egha kamaghın a mıgei,
- 14 “Ki datırıghın ofan mam gami,
ezi ofan kamın asızir nar mam nan dipenimın iti.
- 15 Kamaghın amizi, ki uan dipenim ategha egha ni buriasa izi.
Egha ki ni bato.
- 16 Ki uaghan misiar aghuim uan dipenimın anekiri.
Egha ki Isipın kantrin inir avaver dirir aghuiba itiba isa, misiar kamın da ghuani.
- 17 Egha ki pauran mughuriar bar aghuim zuiba, misiar kam ginge.
- 18 Ni na ko izi!
Ga uaning gikararangıva daku mamaghıra ikiti aminim tiragham.
- 19 Ni nan pamın atiatingan marki.

- A dipenimîn itir puvati. A saghon ghugha maghîra iti.
- 20 A dagiar aviriba inigha da sara ghu. Egh zuamîra izeghan kogham. Wighîn pumuning givaghti a ua izam.”
- 21 Egha amizir kam, gumazir kamîn navim damuti a dikavasa, akar isingtizir aghuiba ko apezeperir akabar a gifarava a gakaghora an navim ginifi.
- 22 Ezi gumazir kam amizir kamîn akam baregha zuamîra amizir kamîn gîn dipenimîn ghu, mati bulmakau me a misueghti an aremeghasa a inigha zui. Egha mati asizir mam azuazimîn aven ghu.
- 23 Ezi gumazir kam kamaghîn fozir puvati, afuzitam an dighorim mitivam. A mati kuarazir mam mighhegha ivem itir danganimîn zui. Egha a fozir puvati, ivem an suiraghti an aremegham.
- 24 O nan boriba, ia oragh, ia deraghvira nan akam baragh.
- 25 Ia uan naviba ateghti da amizir kamaghîn amimîn gîn mangan marki.
- 26 Guizbangîra, gumazir bar aviriba amizir kamaghîn amimîn agharimîn ariaghire.
- 27 An bighan zuir tuavim mati ni ovevem bagha firim mikinigha ghu.

Ia tuavir kamın mangam, ia Gumazamizir
Oveaghuezibar Nguibamın zuir tuavimın
ghugha gıfa.

8

Nighnizir aghuim, en akurvasi

- ¹ Nighnizir aghuim, mati amizir mam tughav ikia
egha en dei.
- ² Egha a tuavimın boroghıra itir danganir pın tibar
tuivav ikia
egha uaghan tuavir akabar tuivav iti.
- ³ Egha a nguibar ekiamın danganir uari akuvimın
tughav ikia,
kamaghın dei,
- ⁴ “Ki gumazamiziba bar ian dei.
- ⁵ Ia gumazir fofoziba puvatıziba, ia izi fofozim ini.
Ia gumazir nighniziba puvatıziba ia nighnizir
aghuim ini.
- ⁶ Ia deraghvıra na baragh, ki akar bar aghuim ia
mikimasa.
Nan akam guizın araziba ian akagham.
- ⁷ Ki zurara guizbangın akamın gun ia mıgei.
Ki akar kurar maba bar adar aghua.
- ⁸ Nan akaba da guizbangıra.
Ki akar ifavarir tam mikemeghan kogham.
- ⁹ Gumazir nighnizir aghuim ko fofozim itiba,
me bar nan akam gifogha ghaze, akar kam
bar guizbangıra.
- ¹⁰ Nan aghuzir akaba ko fofozim, aning bar der-
agha silva ko golin aghuim gafira.

Kamaghin ia silva ko gol bagh nighnighan marki. Ia pamtem nan akaba inisi nighnigh.

- 11 “Ki uabi ki nighnizir aghuim, egha ki dagiar igharagha gari bar pin koziba ko bizir ia bar ifongezibagh afira.
- 12 Ki dabirabir aghuimin arazim gifo.
Egha ki fofoziba bar iti, egha ki biziba bar da tuisighamin fofozim iti.
- 13 Ezi gumazir Ikiavira Itir Godin apengan ikia an atiatiba, me arazir kurabar aghua.
Ki, akaba batozir arazim ko, gumazamiziba uarira uan ziaba fer arazim ko, bizir kurabagh amir arazim ko, akar ifavaribav geir arazim, ki bar dar aghua.
- 14 Ki nighnizir aghuim gumazamizibar aningiva, egh men akurvaghti me ingangarir aghuibar amuam.
Ki nighnizir aghuim ko gavgavir ekiam iti.
- 15-16 Ki atriviba ko gavmanin gumazir dapanibar akurvazima me uan kantribagh ativagha bar deraghavira men gara,
egha arazir aghuiba arisi, eghti men kantribar gumazamiziba arazir aghuibar gintigham.
- 17 Ezi gumazamizir manaba gavgavigha na buri, me nan ganam.
Ezi gumazamizir manaba na gifonge, ki uaghan bar me gifuegham.
- 18 Ki ziar ekiam ko dagiar aviriba isi gumazamizibar aningasa.

- Ki men akurvaghti me arazir aghuimin gin mangiva, bizir bar aghuiba iniam.
- 19 Ezi bizir ki me ganidiba,
bar guizin gol ko guizin silva gafira.
- 20 Ki zurara arazir aghuimin gintisi.
Ki dughiaba bar guizin arazibar gin zui.
- 21 Ki bizir aghuir aviriba gumazir na gifongezibar dipenibagh arisi.
Ezi men dipeniba bar izefi.
- 22 “Bar fomira fomira, Ikiavira Itir God tighar bizibar ingaramin dughiam, a faragha nan ingari.
Egha a gin bizir igharazibar ingari.
- 23 Bar fomira, a tighar nguazimin ingaram,
a nan ingarizi ki iti.
- 24 A tighar ongarim ko dipabar ingaram,
ki faragha oto.
- 25 A tighar mighsiar ekiaba ko dozibar ingaram, ki faragha oto.
- 26 A nguazir asizir zariba ko nguazir mineminiar tamın ingarizir puvatizi,
ki faragha oto.
- 27 Ki Ikiavira Itir God ko itima, an overiam gamizima, an oto.
Ki itima, an overiam ko ongarim uaning mitivi naghin mitaghniyam ati.
- 28 Ki itima, a ghuriabagh amizima da overiamin iti.
Ki itima, a dipabagh amizima da nguazim abigha anaga nguazim bar agizivazi ongarir ekiam oto.

- 29 Ezi an Akar Gavgavimın ongarim miġia ghaze, Ongarim, ni izivagh mangi mitaghniar ki atizimın tugh, egh an ikiavkinan marki.
Ki itima, God nguazim ikiamin danganimın abara.
- 30 Ikiavira Itir God ingangarir kabagh amir dughiamın, ki a ko itima a na misevezi, ki mati fofozir gumazim ingangarimın gari. Dughiaba zurara ki a ko itima, a na bagha bar akonge. Ezi ki uaghan a ko ikiasa bar akonge.
- 31 Dughiaba bar ki nguazimın itir bizir a ingariz-ibar gara bar akonge. Egha ki gumazamiz-iba bagha bar akonge.
Kamaghın amizi, ki Ikiavira Itir Godın damazimın bar akuegha ikia mamaghira iti.”
- 32 Ezi nighnizir aghuim ua kamaghın miġei, “Nan boriba, ia deraghvira nan akam baragh egh nan arazibar ġin mangi.
Ia kamaghın damuva, ia bar akuegham.
- 33 Ki ian sure damuti, ia nighnizir aghuim ko fofozim iniam.
Egh ia akirim ragh nighnizir kam gasan marki.
- 34 Gumazamizir deraghvira nan akam baraziba, me bar akongegh.
Me zurara dughiabar iza nan dipenimın tiar akamın boroghira tuivav ikia egha na mizuai, ezi ki akam me ganıdi.
- 35 Na inizir gumazamiziba, me ikirimirir aghuim isi.
Ezi Ikiavira Itir God bar me gakonge.

- ³⁶ Ezi gumazamizir na inizir puvatiziba, me uarira uarigh asighasisi.
Ezi gumazamizir bar na gifongezir puvatiziba, me mati gumazamizir ovevem gifongeziba.”

9

Nighnizir aghuim gumazamizibar dei

- ¹ Nighnizir aghuim, amizimin min, uan dipenimin ingari.
Egha a gavgavim dipenim daningiva egh anesingasa, 7plan guarir akinibar dighoribagh amigha da kuni.
- ² Egha an asizim misuegha dagheba isai, egha wain sara vereverezi, a isingi.
Egha a dagher dakozim akirigha gifa.
- ³ Egha uan ingangarir amiziba amangizi me ghua nguibamin tongin danganir mighsiamin tuivighav ikia kamaghin dia migei,
- ⁴ “Ia gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba ko gumazir onganiba,
ia nighnizir aghuimin dipenimin izi.
- ⁵ Nighnizir aghuim ia migha ghaze,
Ia izi nan daghebar amiva, egh wainin dipar ki ia bagha veregha givazimra ami.
- ⁶ Ia uan arazir onganiba atakigh, egh izi ikirimirir aghuim ini.
Egh ia nighnizir aghuimin tuavimin mangi.”

Gumazir pumuningin arazimning

- ⁷ Ni gumazir uabi fa dibovir akabav geim akiram, an akar kuram ni ikaragham.

- Eghti ni gumazir kuram akiram, a ni misuegh nin mikarzim gasighasigham.
- 8 Kamaghin, ni akaba batozir gumazim akiran marki. A bar nin aghuagh nin apanim damuvira ikiam.
Eghti ni gumazir nighnizir aghuim itim akirighti, a ni gifuegham.
- 9 Ni gumazir nighnizir aghuim itim, akam a daningam, eghti nighnizir aghuiba a giziv mangivira ikiam.
Egh ni gumazir aghuimin sure damuti, an fofozim ekiv mangivira ikiam.
- 10 Ni nighnizir aghuim inisi, ni faragh Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki. God a bar deragha arazir kuratam an itir puvati.
Ni fofozir aghuim inisi, ni faragh deraghviram a gifogh.
- 11 Nighnizir aghuim ni damuti ni dughiar ruarimin nguazimin ikiva,
ni azenir aviribar ikiam.
- 12 Ni nighnizir aghuim inigh, egh ni uabin akurvagh.
Egh ni uabi fi dibovir akabav kimiva, egh ni uabira uabi gasighasigham.
- Arazir onanim, gumazamizibar dei*
- 13 Ezi arazir onanim mati amizir mam pura ifaghata tintinibar tiarim akari.
Egha arazir aghuim gifozir puvati.
- 14 Ezi an dipenim nguibamin tongira danganir pin itimin iti.

Ezi a tiar akamın boroghın aperaghav iti.

- 15 Egha gumazamizibar gari, me uan ingangariba bagha zui,
ezi a uabın bighan izasa men dei. A kamaghın migei,
- 16 “Ia gumazir nıghnızir aghuiba puvatıziba ko gumazir onganiba,
ia nan dipenimın aven izi!
- 17 Dipar ni okemeghamim, a bar isingigham.
Eghti dagher ni modogh damamim, a uaghan bar isingigham.”
- 18 Ezi gumazir an akam baraziba, me fozir puvati,
an dipenim mati oveaghuezibar dipenim.
Me fozir puvati, gumazir a bagha ghueziba,
me datırighın Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamın iti.

Solomonın akar aghuiba

10

(Sapta 10:1--22:16)

Solomonın aghuzir akar otevíba

¹ Kar Atrivim Solomonın aghuzir akar otevíba, da dabirabir aghuimın arazimın gun migei:

Borim nıghnızir aghuim ko fofozim ikiam, eghti an afeziam bar akuegham. Eghti borim arazir onganımın gıntıghti, an amebam bar osemegham.

² Ni arazir kuramın gın mangıva egh dagıaba bar izıvaghti, nın dagıaba ni damuti ni deraghvıra ikian kogham. Eghti ni arazir aghuimın gıntıghti, God nın akurvaghti ni dughiar ruarımın ikiam.

³ Ikiavıra Itir God gumazir aghuiba ataghrazi me mitiriaba sara itir puvati. A gumazir kuraba ataghirazi, me bizir me ifongeziba isir puvati.

⁴ Ni ingarir puvati, ni biziba puvatigham. Egh ni bar puvıra ingariva, egh ni bizir aviriba ikiam.

⁵ Gumazir nighnizir aghuim itim, a dagheba asir dughiamin a da isa da akufi. Ezi dughiar kamın gumazir akua ingarir puvatizim, an adarazi a bangin bar aghumsigham.

⁶ God gumazir aghuiba deraghavıra me gami. Ezi gumazir kuram, gumazir igharazibagh asighasighasa nighnigha, nighnizir kurar kaba modi.

⁷ Gumazir aghuitam aremegham, gumazamiziba a ginighnigh egh bar akuegham. Ezi gumazir kuraba ariaghiri, gumazamiziba zuamiram me bakinighnisi.

⁸ Gumazir nighnizir aghuim itim, a gumazir igharazibar akar aghuiba barasi. Ezi gumazir onganigha puram akam araim, a bar ikuvigham.

⁹ Gumazir aghuiba deraghvıra ikiam. Ezi gumazir arazir kurabagh amim, a uan arazir kuraba mongiva avegham, God adagh fogham.

¹⁰ Gumazir guizin akam avaragha a modim, an osimtizibagh ami da otifi. Gumazir pura guizin akaba bigha migeim, a gumazamizibagh amizi, me navir amirizimin ikia deraviram apia.

¹¹ Gumazamizir aghuibar akaba, mati dipar ikirimirir aghuim anidim. Ezi gumazamizir kuraba me gumazir igharazibagh asighasighasa nighnisi, ezi men akaba men nighnizir kurar kaba modi.

12 Navir kuramın arazim osımtızıba fema da otifi. Ezi igharaz darazigh ifongezir arazim, an arazir kuraba bar da ave.

13 Gumazir nighnızir aghuim itim, a zurara uan nighnızir aghuimın gun mıgei. Ezi gumazir nighnızir aghuiba puvatızıba, me fidizimın an akıragherim misuegham.

14 Gumazir nighnızir aghuim itim zurara fofozir avırir igharazıba isa egha zuamıra dar gun mıgeir puvatı. Eghtı gumazir nighnızir aghuim puvatızim, a pura tintinibar akabav kim mangıti, osımtızim zuamıram otogham.

15 Gumazamızir dagıar avırıba itıba, men dagıar avırıba me geghuva men garıma, me deraghvıra itı, matı nguıbamın dıvazir gavgavım anekıaruzı an gumazamızıba deravıra itı. Ezi onganarazıbagh amır gumazamızıba bıızıba puvatı, kamaghın me ikuvıgham.

16 Gumazir aghuim ikırımırır aghuim inıam, matı gumazım uan ıvezır aghuım ısı. Ezi gumazır kuraba arazır kurar avırıbagh amıma da otıfı.

17 Gumazım, gumazır ıgharazıba ateghtı me anerkıram, eghtı a ikırımırır aghuımın tuavımın ikıam. Eghtı gumazım, me anerkırasav amıma ana aghua, a tuavır kam gıtagha gıfa.

18 Gumazım ıgharaztavın aghuagha navır kuram an ikıa, egha bıızır kam mongasava amı, kamaghın a zurara akar ifavarıbvav geı. Ezi gumazım ıgharaztavın gırakırangın a mıgeı, a matı gumazır bar onganım.

19 Gumazir akar aviribav geim, an akar kabar arazir kuraba otifi. Ezi gumazim akar aviribav geir puvati, a nighnizir aghuim iti.

20 Gumazir aghuimın akaba mati guizin silva. Ezi gumazir kuramın nighniziba pura biziba, egha da bar derazir puvati.

21 Gumazir aghuimın akaba zurara gumazamizir aviribar akurvasi. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, men nighniziba bar paza zui, kamaghın me arımighiram.

22 Ikiavira Itir God uabi bizir aghuiba e ganidi, egha an osımtiziba e ganidir puvati.

23 Gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me arazir kurar igharazibar amuasa bar akonge. Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba itiba, me arazir aghuibar amuasa bar akonge.

24 Gumazamizir kuraba bizir aviribar atiati, eghti bizir kaba me bativigham. Eghti gumazamizir aghuiba bizir aghuir me bar ifongeziba iniam.

25 Dughiar kuram gumazamizir kuraba batogham, bizir kam bar me agıvaghām, mati amozir ekiam izima aperiam me avigha ghu. Ezi gumazamizir aghuiba zurara gavgavigha egha deraghvira iti.

26 Ni gumazir amirazim inighti a nin ingan-garim damuan marki. Guizbangira, ni bar an aghuaghām, mati ni dagher avivizim amezi a nin akam misosi, egha mati avir migharim nin damazimningin zui.

27 Ni Ikiavira Itir Godın atiating an apengan

ikiva egh ni dughiar ruarimin nguazimin ikiam. Ezi gumazamizir kuraba dughiar otevimin ikegh, egh me aremegham.

²⁸ Gumazamizir aghuiba Ikiavira Itir God mizuamti, a dughiar aghuim me daningam, eghti me bar akuegham. Eghti gumazamizir kuraba pura mizuamiva, dughiar aghuimin ganighan kogham.

²⁹ Ikiavira Itir God bar deraghavira gumazamizir aghuibar gari. Egha a gumazamizir arazir kurabagh amiba gasighasisi.

³⁰ Gumazamizir aghuiba deraghavira uan nguibamin ikivira ikiam. Eghti gumazamizir kuraba kamaghin ikeghan kogham.

³¹ Gumazamizir aghuiba nighnizir aghuir aviriba ikia, egha me dar gun gumazamizibav gei. Ezi gumazir akar kuram migeim, me an migirigiam atugham.

³² Gumazir aghuim bar fo, akar manaba gumazamizibar akurvasi. Ezi gumazir kurabar akaba gumazamizibar navibagh amima me osei.

11

¹ Gumazir biziba amadiba, ko gumazir bizibagh iveziba, me gumazamizibagh ifara pura biziba me dama da isima, Ikiavira Itir God men arazir kam bar an aghua. Egha a gumazir biziba deraghavira da amaga egha dagh iveziba, a bar me gakonge.

² Gumazir uarira uan ziaba feba bar aghumsizir ekiam iniam. Ezi gumazir nighnizir aghuim itiba, me uari dikabiri.

³ Gumazir aghuir Godin gin zuiba, me arazir aghuibara gin zui. Ezi gumazir ifavaribagh amiba, me uan ifavariba bangin bar ikuvigham.

⁴ Ikiavira Itir God nin arazir kuraba ikarvaghamin dughiamin, nin dagiar aviriba nin akuraghan kogham. Eghti ni arazir aghuimin gin mangam, nin arazir kam nin akuraghti ni zuamiram aremeghan kogham.

⁵ Gumazir aghuiba, men arazir aghuiba men akurvaghti, me tuavir aghuimin mangam. Ezi gumazir kuraba, men arazir kurabara, me gamima me iri.

⁶ Gumazir aghuiba, men arazir aghuiba, men akurvazi me deraghavira iti. Ezi gumazir ifavaribagh amiba, me bizibagh ifuer arazimra, me ikiaghariki.

⁷ Gumazir kuraba ghaze, me uari uan gavgavibar bizir aghuir aviriba iniam. Egh me aremeghamin dughiamin, me bizir kaba inighan kogham.

⁸ Osimtizim gumazir aghuim batoghti, Ikiavira Itir God an akurvagh, eghti osimtizir kamra gumazir arazir kurabagh amibar otivti, tina men akurvagh.

⁹ Gumazir kuraba mikimti, men migirigiaba gumazamizir igharazibagh asighasigham. Ezi gumazir aghuibar nighnizir aghuiba, men akurvaghti, me deraghvira ikiam.

¹⁰ Gumazir aghuibar dabirabim deraghaviram otoghti, nguibamin itir gumazamiziba bar akuegham. Eghti gumazir zurara arazir kuram gamuavira itim aremeghti, nguibamin itir gumazamiziba bar akuegham.

11 Gumazir aghuiba zurara arazir aghuiba uan nguibar averiamin dagh ami, ezi da nguibam gamima a dera. Ezi gumazir arazir kurabagh amiba, me akar kurar igharazibav gei, ezi bizir kam nguibam gasighasisi.

12 Gumazim akar kurabar gumazir igharazibav giava me gasighasisi, a mati gumazir onganim. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a uan akam dukuagha egha puram akar kabav geir puvati.

13 Gumazir migirigiar aviribagh amim, a uan guizin roroamin akar mogomebar gun migei. Ezi gumazir uan roroam baghavira itim, a uan guizin roroamin mogomer akabar gun migeir puvati.

14 Gavmanin gumazir dapaniba nighnizir aghuiba baraghan kogh, egh deraghvira gumazamizibar ganiva egh tuavir aghuimin men akakaghan koghti, kantri ikuvigham. Eghti gumazir aviriba nighnizir aghuiba isi gavmanin gumazir dapanibar aningti, kantri deraghvira ikiam.

15 Gumazir mam pura bizir mam inigha, a ikarvaghana ni koma akam akiri, egha a uabi a ikarvaghan ibura, kamaghin ni gin osimtizir ekiam ikiam. Ni deraghvira ikisi, arazir kam akirim ragh a gasaragh.

16 Amizir apangkuvir arazibagh amim, gumazamiziba ziar ekiam a daningam. Ezi gumazir apangkuvir puvatiziba, me dagiar aviriba ko biziba iniassa ifonge.

17 Ni gumazir munamin apangkuvigha deraghaviram a gami, egha arazir kamin ni deragha

uabi uabi gami. Egha ni gumazir igharazim der-
 agha a gamir puvati, kamaghin ni pazavira uabi
 uabi damuam.

¹⁸ Gumazir kuraba inizir biziba, me ghaze da
 men akuragham, da bar men akuraghan kogham.
 Da mati pura bizir kiniba. Ezi gumazir arazir
 aghuibagh amiba, me guizin ivezir bar aghuim
 iniam.

¹⁹ Gumazir arazir aghuim pamten an gin zuiba,
 me ikirimirir aghuim iniam. Ezi gumazir arazir
 kurabar amuasa bar gavgaviba, me arimighiram.

²⁰ Ikiavira Itir God, gumazir nighnizir kuraba
 itiba, bar men aghua. Egha a gumazir der-
 aghviram aruiba, bar me gakonge.

²¹ Bar guizbangira, Ikiavira Itir God gumazir
 arazir kurabagh amiba tuisigh, egh pazivira me
 damuam. Eghti gumazir arazir aghuibagh amiba,
 me kotiamin miseveghirigham.

²² Amizir ganganir aghuim gamir mam, a zu-
 rara deragha nighnigha bizibagh amir puvati, a
 mati dam me bar deraghaviram anesigha, golin
 ringin aghuim an atinim garu.

²³ Ikiavira Itir God bar gumazamizibar
 nighniziba ko men ifongiabagh fo. Ezi
 gumazamizir aghuiba me nighnizir aghuiba
 iti. Kamaghin amizi, a bizir aghuiba me ganidi.
 Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, me
 nighnizir kuraba iti, kamaghin amizi, a men
 arazir kuraba ikarvasi.

²⁴ Gumazir maba uan dagiaba ko biziba isa
 gumazir igharazibagh aniga egha men akurvasi.
 Egha me gin uari uan ingangaribar dagiar aviriba

isi. Ezi gumazir maba ghaze, me gumazir igharazibar akurvaghasa iti, egha me aghuagha uan dagiabar suira, egha gin me uari bar dagiaba puvati.

²⁵ Gumamazir biziba isa gumazir igharazibar akurvazim, a uabi bizir aviriba isi. Egh ni gumazir igharazibar akurvaghti, me uaghan nin akurvagham.

²⁶ Gumazim, me an daghebagh ivezasava amima a uan daghebar anogoroke, eghti me akar kurabar a mikimam. Eghti gumazim uan dagheba ateghti gumamaziziba dagh ivezegham, me bar a gakuegham.

²⁷ Gumazir arazir aghuim bagha ingarava an gin zuim, gumamaziziba bar a gifuegham. Eghti gumazir arazir kuram gamuavira itim, dughiar kuram a bativam.

²⁸ Gumazim suam, nan dagiabara nan akurvaghti ki deraghvira ikiam, puvati, a mati temer dafarir midiarim iri. Eghti gumazir aghuiba me bar deraghvira ikiam, mati temem dafarir igiaba an iti.

²⁹ Gumazim uan adarazir osimtiziba me darigh mangiti, gin an afeziam aremeghti, a bizitam bar a inian kogham. Eghti kamaghira gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me biziba bar ada ategham, egh me pura gumazir nighnizir aghuiba itibar ingangarir gumazir kinibar min ikiam.

³⁰ Arazir aghuimin daghem, a mati ikirimirir aghuim anidir temem. Ezi gumazir nighnizir

aghuim itim, a gumazir igharazibagh amima me iziva a ko ikiasa ifonge.

³¹ E fo, gumazir aghuiba me nguazir kamın ikia uan araziba bagha ivezir aghuim isi. Ezi e bar fo, gumazir arazir kurabagh amiba me uan ivezir kuram gitaghan kogham. Ikiavira Itir God guizbangira me daningam.

12

¹ Gumazir fofozim gifongezim, a gumazir igharazim an arazir kuraba bagha anekirasa, a bar akonge. Ezi gumazim, a igharazitav an arazir kuraba akirasava amima an aghua, a mati bar gumazir onanim.

² Gumamaziba arazir aghuimın gın zui, Ikiavira Itir God bar me gifuegha an navim bar men dera. Egha gumazir arazir kurabar igharaz darazir amuasa nighniziba, Ikiavira Itir God ghaze, a me gasighasigham.

³ Gumazim arazir kuram gami, bizir kam an akuraghti a deraghvira daperagh egh gavgavighan kogham. Ezi gumazim arazir aghuimın gın zui, a mati temem biba ikia bar iraghu, eghti gumaziba anesiv avegham.

⁴ Gumazir tamın amuim arazir aghuim gami, ezi bizir kam ziar ekiam an pam ganidi. Ezi amizim arazir kurar aviribagh amizi, an pam aghumsisi, ezi amizir kam mati arimariar kuram an pamın agharibagh amua, egha an pam gasighasisi.

⁵ Gumamazir aghuiba zurara arazir aghuir magh garibar bar gumamazibar amuasa

nighnisi. Ezi gumazamizir kuraba zurara gumazamizibagh ifarir arazibagh nighnisi.

⁶ Gumazamizir kurabar akaba, osımtiziba gumazamizibagh anıga me gasıghası. Ezi gumazamizir aghuıbar akaba, gumazamizir osımtiziba itibar akurvası. Ezi gumazamizir kaba me deraghvıra ikiam.

⁷ Gumazim arazir kuram damigh, a bar ikuvightı an adarazi uaghan bar gıvaghı. Eghtı gumazir aghuımın adarasi, me deraghvıra iki maghıra ikiam.

⁸ Gumazim nighnızir aghuım ikiam, eghtı gumazamiziba an ziam fam. Eghtı gumazımın nighnızim ikuvıgham, eghtı me an ziam dikabıragham.

⁹ İngangarir gumazir kınım uan dagheba bagha puvıra ingara, egha an dabırabım dera. Egha an dabırabım, gumazir ifara uan ziam fa dagheba otevimın dabırabım gafıra.

¹⁰ Gumazir aghuıba uan asızıbar apangkuva egha deraghavıra men gari. Ezi gumazir kuraba bar pazavıram uan asızıbagh ami.

¹¹ Gumazim deraghavıra uan azenımın ingarava, a dagher avırıba iti. Ezi gumazir nighnızir aghuıba puvatızim, a ingangarir avırıba pura dagh ami, da an akuraghan kogham.

¹² Gumazir kuraba gari, gumazir maba arazir kurabagh amua bizir avırıba isi, ezi me men bizir kaba bar dagh ifonge. Ezi gumazir aghuıba me uan arazir aghuıbar bizıba isi.

13 Gumazir kurabar akaba, men suiki. Eghti osimtizim gumazir aghuiba batoghti, me an misiviregham.

14 Nin migirigiaba ko araziba da deraghti, bizir kaba nin akuraghti ni izevir aghuim iniam.

15 Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me ghaze, men arazibara dera. Ezi gumazir nighnizir aghuiba itiba, me gumazir igharaziba ataghirazi me nighniziba me ganidi.

16 Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me zuamira gumazir bizibar me gamibar aningagham. Eghti gumazitam, gumazir nighnizir aghuim itim akar kuramin a mikemeghti, an akar kam gin amadagham.

17 Gumazir guizbangira migeim, a kotin aven ikia guizbangin akamin gun migei. Egh a gumazir ifarim, kamaghin a kotin aven akabagh ifari.

18 Gumazim deraghvira nighnizir puvatigha migei, an akaba gumazir igharazimin navim gasighasigham, mati midorozir sabam a miti. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a mati marasinin aghuim gumazamizibar akurvasi.

19 Ifavarir akam, a dughiar otevimra ikiam, eghti gumazamiziba a bakinighnigham. Ezi guizbangin akam, a dughiar ruarimin iki mamaghira ikiam.

20 Gumazamizir arazir kurabar amuasa nighniziba, me uarira uarigh ifari. Ezi gumazir gumazamizibar akurvaghti me navir amirizimin ikiasa nighnizim, a uabi bar akongegham.

21 Gumazamizir aghuiba osimtiziba bativir puvati. Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, osimtizir aviriba batifi.

²² Ikiavira Itir God bar moghira gumazamizir akar ifavaribav geiba, bar men aningagha men apanim gami. Egha a gumazamizir guizbangin arazimin gin zuiba, me bagha bar akonge.

²³ Gumazim bizibar amuamin nighnizir aghuim gifo, a zuamira uan nighnizir aghuimin gun migeir puvati. Ezi gumazim nighnizir aghuiba puvati, a puram akam arai. Ezi gumazamiziba an akaba baragha egha me fo, a mati gumazir akam araim.

²⁴ Gumazir puvira ingarim, an atrivimin min otogham. Ezi gumazir amiraziba, me pura ingangarir gumazir kinibar min otivagham.

²⁵ Gumazir zurara nighnizir aviribagh amim, an navir averiam bar a basemeghti, an nighniziba ikuvigham. Eghti gumazitam gumazir kam akar aghuimin a mikimti, an navim deragham.

²⁶ Gumazir aghuiba tuavir aghuimin uan namakabar akakasi. Ezi gumazir arazir kurabagh amiba tuavir aghuim ategha tuavir kinimin ghu.*

²⁷ Gumazir amiraziba asizitam misoghsi mangi, a misuegh a inighan kogham. Ezi gumazir puvira ingariba, me uan ingangariba a gefi.

²⁸ Gumazir arazir aghuimin gin zuim, a ikirimirir aghuarim iniam. Egh gumazir tuavir aghuir kamın gin zuim, an ovevemın tuavimin gin zuir puvati.

13

¹ Borim nighnizir aghuim ikiva, a uan afeziamin akam baragham. Ezi akaba batozir gumazim, a gumazir igharaziba anekiran an aghua.

* **12:26:** Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati.

² Gumazim akar aghuibar gumazamizibav gia, bizir aghuiba isi. Ezi gumazir ifariba, me gumazir igharazibagh asighasizir araziba bagha bar ifonge.

³ Gumazim faragh deraghvira nighnigh egh gin bizibav kim, egh a deragh ikiva ikuvighan kogham. Ezi gumazir pura akar aviribav geiba, me ikuvigham.

⁴ Gumazir amirazim bizir aviriba iniasa bar ifonge, egh da inighan kogham. Ezi gumazir bar puvira ingariba, bizir aviriba uan ifongiabar ada iniam.

⁵ Gumazir aghuiba akar ifavariba bar dar aghua. Ezi gumazir kuraba aghumsizir arazibagh ami.

⁶ Gumazir arazir aghuim gamim, an arazir kamra a geghuvima a deraghavira iti. Ezi gumazir arazir kurabagh amiba, men arazir kurabara me gasighasisi.

⁷ Gumazir maba biziba puvatigha ifara ghaze, “E dagiar aviriba ko bizir aviriba iti.” Ezi gumazir dagiar aviriba itir maba, mati gumazir dagiaba puvatiziba moghin iti.

⁸ Gumazir kuraba dagiaba itir gumazim paziva a damusi mikimam, eghti a uabi uan dagiabar me givezogh, deragh ikiam. Eghti gumazir biziba puvatiziba, me nighnizir aviribar amuan kogham. Me dagiar aviriba itir puvati, ezi gumazir kuraba pazi me damighan kogham.

⁹ Gumazir aghuim, mati lam isia angazangarir ekiam anidi. Ezi gumazir kuraba, mati lam mungeghasava ami.

10 Akaba batogha uabi fer arazim, adaribagh amima da otifi. Egh gumazim gumazir igharaziba ateghti me nighnizim a daningam, gumazir kam nighnizir aghuim iti.

11 Gumazim ingarir puvatigha zuamira pura dagiaba isi, an dagiaba zuamira pura givagham. Ezi gumazim ingara nimira nimira dagiar muziariba akufi, eghti an dagiaba bar avirasemeghiva anangam.

12 Gumazim bizitam iniasa nighnigha dughiar ruarimin pura mizua iti, egh an navim bar os-emeghvira ikiam. Egh a bizir kam inigh, egh nighnigh suam, nan ikirimirim bar dera, egha a bar akonge.

13 Gumazim gumazir igharaziba nighnizir aghuim a daningasava amima, an aghua, kamaghin a uabira uabi gasighasigham. Eghti gumazim, gumazir igharaziba nighnizir aghuim a daningti, a bar akar kabar gin mangi, egh a deraghvira ikiam.

14 Gumazir nighnizir aghuiba itibar akaba, da mati dipar ikirimirir aghuim anidim. Ezi akar kam nin akuraghti, bizir ni gasighasighamim ni a miseveghirigham.

15 Gumazim nighnizir aghuim ikiam, gumazamiziba a gifuegham. Ezi gumazir ifariba, me tuavir kuramin zui.

16 Gumazamizir nighnizir aghuiba itiba, faragha bar deragha nighnigha egha gin bizibagh ami. Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me uan arazir onganiba azenara da akakasi.

17 Gumazim akar ifavarim inigha iza egha akam gira, ana osimtizim iniam. Ezi gumazim akam inigha iza akar kam deragha anebigha a migei, egh a gumazamizibar akuraghti me deraghvira ikiam.

18 Gumazim, gumazir igharaziba anekiran an aghua, a biziba puvatigh egh bar aghumsigham. Eghti gumazim, gumazir igharaziba ateghti me anekirigham, eghti gumazamiziba ziar ekiam a daningam.

19 Gumazim bizitam iniasa a ginighnigha, egha a gin a ini, an navim bar deraghti a bar akuegham. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me arazir kuraba akirim ragha dagh asan aghua.

20 Gumazim, gumazir nighnizir aghuim itim ko porogha a koma arui, a uaghan nighnizir aghuim iniam. Ezi gumazim, gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba ko poroghiva, an osimtizim bativam.

21 Osimtiziba zurara gumazir arazir kurabagh amiba, me buria me batifi. Ezi gumazir aghuiba, me bizir aghuiba iniam. Mati men ivezim.

22 Gumazir aghuim aremezi, an igiaba an bizir aviriba isi. Eghti gumazir arazir kuram gamim, uan dagiaba akuvam, eghti gumazir aghuiba gin an biziba iniam.

23 Dagher aviriba gumazir onganarazibagh amibar azenibar otifi, ezi gumazir aruar kuraba pazava amua, me dikabira men dagheba isa zui.

24 Afeziam uan borim arazir kuram bagha a misoghezir puvati, kamaghin a borim gifongezir

puvatı. Ezi afeziam borim gifonge, ana misogha egha anekiri.

²⁵ Gumazir aghuiba dagher aviriba iti, ezi gumazir arazir kurabagh amiba zurara mitiriaba sara iti.

14

¹ Amizir nighnizir aghuim itim, a bar deraghavira uan dipenimin averiam akira deragha an gari, ezi an adarazi a ko deravira ikia gavgafi. Ezi amizir nighnizir aghuiba puvatizim, a uabi uan dipenim ko uan adarazi gasighasisi.

² Gumazir arazir aghuimin gin zuim, a Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan iti. Ezi gumazir arazir ifavarimin gin zuim, "A ghaze, Ikiavira Itir God pura bizim."

³ Gumazir nighnizir aghuiba puvatizimin migirigiba osimtiziba a ganidi. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, an migirigiba an akurvazi, a deraghvira iti.

⁴ Ni bulmakaun nguazim gituitam ikian kogham, an dagher itarim pura misevir kinim ikiam. Eghti ni bulmakaun tam ikiti, dagher aviriba nin azenimin ikiam.

⁵ Gumazim guizbangira arazimin ganigha migei, a kotiamin guizbangira mikimam. Eghti gumazir ifarim, an migirigiba deragh mangan kogham.

⁶ Gumazir nighnizir aghuiba dibovir akabar dav gei, an ada inisi iburagham. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a fofozir aghuim inisi deravira a iniam.

7 Ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizibar saghon iki. Me nighnizir aghuitam ni danighan kogham.

8 Gumazir nighnizir aghuim itim, deraghvira uan darorim ginighnisi. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me uarira uari gifara, men nighniziba derazir pu.

9 Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, arazir kurabagh amua dipova ghaze, da dera. Ezi gumazir aghuiba arazir aghuibagh amizi, God bar me gifonge.*

10 Gumazim uabi uan navim gifo, an osimtizim ko a bar akongezir arazim, a uabi dagh fo. Ezi gumazir igharazitam an navimin aven itir bizitam gifoghan kogham.

11 Gumazir kuramin adarazi ikuvigh, egh bar moghira givagham. Eghti gumazir aghuimin adarasi, me bar moghira deraghvira iki gavgavigh mangivira ikiam.

12 Gumazir maba ghaze, men araziba derazi, me tuavir aghuimin zui. Ezi puvati. Me damu mangi mangi gin arimighiregham.

13 E akiti, navir osimtizim e ateghan kogham. Eghti nin bar akongezir arazim mangi givaghti, navir osimtizim a ikivira ikiam.

14 Gumazir kuraba uan arazir kurar me amiba bagha ivezir kuram ini. Ezi gumazir aghuiba uarira uan arazir aghuiba bagha ivezir aghuim ini.†

* **14:9:** Hibrun akam deragha vezin kamın mınğarım abıghızır puvati. **14:12:** Aghuzir Akaba 16:25; Rom 6:21 † **14:14:** Hibrun akam deragha vezin kamın mınğarım abıghızır puvati.

15 Gumazir fofozir muziarim itiba, pura akar igharaziba nighnizir gavgavim dar ti. Eghti gumazir nighnizir aghuim itim, a faragh deraghavira nighnigh egh gin bizim damuam.

16 Gumazir nighnizir aghuim itim, a deraghavira gara egha osimtizibagh itaghvirasi. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a deravira nighnizir puvatigha ifaghatava pura bizibagh ami.

17 Gumazir zuamiram aningaziba, arazir onganibagh ami. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a pura nimira iti.

18 Gumazir fofozir muziariba itiba, men araziba mati gumazir onganibar araziba. Ezi gumazir nighnizir aghuiba itiba fofozir aghuim inigha, mati me ivezir aghuim ini. 19 Gumazir arazir kurabagh amiba, me gumazir aghuibar apengan ikiam, egh apangkuvim bagh azangsighti me men akurvagh.

20 Gumamazir biziba puvatiziba, gumamaziziba ko men namakaba sara bar men aghua. Ezi dagiaba itir gumamaziziba, me namakar aviriba iti.

21 Gumazim, uan nighnizim in aven gumazir igharazim gasighasisi, an arazir kuram gami. Ezi gumazim, gumamazir biziba puvatizibar apangkufi, a bar akongegh.

22 Gumamazir arazir kurabar amuasa nighniziba, men nighniziba bar pazivira mangam. Ezi gumazir arazir aghuim damuasa nighnizim, gumazir igharaziba a gifuegha navim an iti.

23 Ni mighigh ingar, egh ni ivezir aghuim iniam. Egh ni pura daperagh ikiva migirigiamra damuam, ni biziba puvatigham.

24 Gumazamizir nighnizir aghuiba itiba, dagiaba uan ivezir aghuimin min da iniam. Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, gumazamiziba bar fo, me ongani.

25 Gumazim arazir mamın ganigha, kotın guizbangira an gun mikimti, me gumazir arazir kuram gamizir puvatizim misueghti, an aremeghan kogham. Eghti gumazir osimtiziba puvatiziba puram aremegham.

26 Gumazim Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki, a tugh gavgavigh, egh bizitamın ati-atighan kogham, eghti an boriba uaghan der-aghvira ikiam.

27 Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itir arazim, mati dipar ikirimirir aghuim anidim. Ezi arazir kam a gumazimın akuraghti, bizir a gasighasighamim, an a miseveghirigham.

28 Atrivim gumazamizir avirim gativaghti, gumazamiziba ziar ekiam a daningam. Eghti atrivim gumazamizir vabaram ativagham, egh a gumazir kinimın min ikiam.

29 Gumazir zuamiram aningazir puvatizim, a nighnizir aghuim iti. Ezi gumazim zuamira aningazi, a uabi isa igharaz darazir akagha ghaze, an ongani.

30 Gumazim navir amirizimın iti, an mikarzim deraghvira ikiam. Ezi gumazim biziba bagha zurara navim igharaz darazir ikufi, arazir kam mati arimariar kuram an agharibagh asighasisi.

³¹ God gumamaziba bar men ingari, ezi gumazim gumazir onganarazibagh amiba dikabiri, a mati God dikabiri. Ezi gumazim onganarazibagh amir gumazibar apanguva deragha me gami, arazir kam ziar ekiam God ganidi.

³² Gumamazir kuraba uan arazir kurabar uari, uari gasighasisi. Ezi gumamazir aghuiba me bizitam bagh nighnighan kogham. Men ovevemın dughiam otoghti, men nighnizir gavgavim men akuraghti me suam ovevem a pura bizim.

³³ Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me fo, nighnizir aghuim ko fofozir me iniamba iti. Ezi nighnizir aghuim ko fofozim zurazurara gumazir nighnizir aghuiba itiba ko iti.

³⁴ Gumamaziba arazir aghuimın gın mangiti, men kantri ziar ekiam iniam. Eghti me arazir kuram damuvira ikiti, men kantri aghumsızim inivira ikiam.

³⁵ Atrivimın ingangarir gumaziba ingangarir aghuim gamima, atrivim bar akonge. Eghti ingangarir gumaziba ingangarir kuram damigh, egh aghumsızim atrivim danighti a bar men aningaghegham.

15

¹ Gumazim nin aningagham, ni nimiram an akam ikarvaghti, an aningagharim amiragham. Egh ni uan akabar gumazir igharazim pazav a mikemegh, a damighti a bar puvira nin aningaghegham.

² Gumazim nighnizir aghuim ikia akam akuri, a gumamazibagh amima me nighnizir aghuim ko fofozim baka. Gumazim nighnizir aghuim puvatigha akam akuri, a puram akam arava pura migei.

³ Ikiavira Itir God bar bizibar garima da bar nguazimın otifi, egha a uaghan gumazir aghuiba ko gumazir kurabar gari.

⁴ Gumazim ghuamagheghamin akamın gun gumamazibav gei, eghti akar kam mati temer ikirimirir angamira itim anidimın mın gumamazibar amuti, me deraghvira ikiam. Ezi gumazim akar kuramın gumamazibav keme, a men nighnizibagh asighasisi.

⁵ Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a uan afeziamın akam batoke. Ezi gumazim gumazir igharaziba ataghizi me anekiri, a nighnizir aghuim iti.

⁶ Gumazir aghuiba, bizir aviriba iti. Ezi gumazir kurabar dagiaba, osimtizim meraram anidi.

⁷ Gumazir nighnizir aghuiba itiba, me gumamaziba nighnizir aghuiba me ganidi. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me kamaghın amir puvati.

⁸ Ikiavira Itir God, gumazir arazir bar kurabagh amiba, God men ofaba bar dar aghua. Egha God ko migeir gumazir aghuariba, a bar me gakonge.

⁹ Ikiavira Itir God gumazir arazir bar kurabagh amiba a bar men aghua. Egha gumazir arazir aghuibar gın zuiba, a bar me gifonge.

10 Gumazir tuavir aghuim ataghizim, a ivezir kuram iniam. Eghti gumazim, gumazir igharaziba ateghti me anekiran aghua, an aremegham.

11 Ikiavira Itir God gumazir oveaghezibar gara, egha Gumazamizir Oveaghezibar Nguibam sara gari. Egha a uaghan e nguazimın gumazamiziba, en nighniziba ko ifongiabagh fo.

12 Akaba dipovir gumazim, a igharazitav anekiran an aghua, egha gumazir nighnizir aghuim itimın azaraghti, a nighnizim a danıngan aghua.

13 Gumazimın navim bar akonge, an guam deragham. Eghti gumazimın navim osemeghti, an nighniziba ikuvigham.

14 Gumazir nighnizir aghuim itim, bizir igharazibagh fofoghasa bar puvira ingari. Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a zurara pazavira migei.

15 Gumazir biziba puvatizim, pazavira ikia egha osımtizir ekiam iti. Gumazir navir aghuim ikia bar akongezim, an dughiaba bar mati isabagh amir dughiam.

16 Ni bizir aviriba puvatigha, Ikiavira Itir Godın atiati an apengan iti, nin ikirimirim, gumazir dagiar aviriba ko osımtizir avirim itim, an ikirimirim gafira.

17 Gumazamizibagh ifongezir arazim, kar bizir ekiam. Ni uan namakaba ko ikia, ia zuravaribaram api, a bar dera. Ezi arazir kam, gumazir

nî ifongezir puvatizim ko ikia bulmakaun asizim apim, bar a gafira.

¹⁸ Gumazir zuamiram aningazim, a gumazir igharazibagh amima, me atari. Ezi gumazir navir amirizim gumazamizibar adariba dikabiri, me ua navir vamira iti.

¹⁹ Gumazir amirazim ghaze, nan ikirimirim ikufi, egha uan ikirimirimın tuavim akıran amira. Ezi an ikirimirim mati, a pura ruarim akara zui. Ezi gumazir aghuim fo, an ikirimirim bar dera, mati a tuavir ekiam garui.

²⁰ Otarir nighnizir aghuim ko fofozim itim, an afeziam ko amebam bar akonge. Borir arazir onganımın gın zuim, a uan afeziam ko amebam gakongezir puvati.

²¹ Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, arazir onganiba bagha bar akonge. Ezi gumazir nighnizir aghuim itiba, zurara arazir aghuımın gın zui.

²² Nî ingangarir tabar amuasa ifonge, nî faragh gumazir avirir igharazibar nighnizir aghuiba iniam, eghti nın ingangarim deraghvıram otogham. Nî kamaghın damighan kogh, nî pura ingarigham.

²³ Gumaziba miğia ghuavira iti, ezi nın dughiamın nî miğirigiar aghuir mamın me damigh, nî arazir kam bagh bar akuegham.

²⁴ Gumazim nighnizir aghuim ikia tuavir isın zuımın ghua, an ikirimirim iki mangivira ikiam. Kamaghın a uamategh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamın magirighan kogham.

25 Ikiavira Itir God, gumazir uabira uan ziam femin dipenim gasighasigham. Egh an amizir pam aremezim, an akuragham, eghti gumazir igharaziba amizir kamın nguazim inian kogham.

26 Ikiavira Itir God, gumazamizir kurabar nighnizir kuraba, a bar dar aghua. Ezi Godın damazimın zuezir gumazamizibar akar aghuiba, God da bagha bar akonge.

27 Gumazim dagıabar gara navim dikava egha arazir igharagha garir kurabar amuasa, kamaghın a uan adarazi osımtızim me ganıngi. Ezi gumazitam, gumazir igharaziba arazir kurabar amuasa anepezepera dagıaba a danıngasa, ezi gumazir kam ghaze, “Puvati, ki ian dagıar kaba inian aghua,” kamaghın gumazir kam deraghvıra ikivıra ikiam.

28 Gumazir aghuim, a faragh deragh nighnighıva, egh gın gumazir igharazibar akaba ikarvagh. Ezi gumazir kuram zuraram akar kurabara mıgei.

29 Ikiavira Itir God gumazamizir arazir kurabagh amibar saghuıamın iti. Egha a gumazamizir aghuir a ko mıgeiba, a men azangsıziba barasi.

30 Ni gumazimın guamın garima a bar akuegha iti, eghti nın navim deragham. Egh ni akar aghuim bareghti, bizir kam gavgavim nın mıkarzim danıngam.

31 Gumazim deraghavıra kuarim atıghti, gumazir igharazim anekır an akurvaghti, a deraghvıra ikiam. Egh gumazir kam nighnizir aghuim ko fofozimın itir gumazibar tongın ikiam.

³² Gumazim, gumazir anekiramimin akam batuegham, kamaghin a uabira uabi gasighasisi. Eghti gumazim, gumazir anekiramibar akam baraki, an nighnizim ko fofozim deragh otogham.

³³ Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itir arazim, a tuavir nighnizir aghuim ko fofozim ini-amim. Eghti ni uabi dikabiraghan koghiva, ni ziar ekiam inighan kogham.

16

¹ E bizibar amuasa nighnisi, Ikiavira Itir God faragh amamangatighti, e akatam mikimam.

² E kamaghin nighnigha ghaze, “en araziba bar Godin damazimin bar zue.” Ezi Ikiavira Itir God, en nighniziba bar ada tuisigha, en arazir e amibar mingariba a bar dagh fo.

³ Ni biziba bar dar amusi, ni faragh da isi Ikiavira Itir Godin dafarim datigh. Eghti a bizibar amuti da deraghviram otivam.

⁴ Ikiavira Itir God biziba bar dar ingari, ezi da ingangariba iti. Ezi kamaghira, Ikiavira Itir God, gumazir arazir kurabagh amibar ingarigha, dughiar abuananamın ovengasa me amisefe.

⁵ Ikiavira Itir God, gumazir ifaghata uari uan ziaba feba bar men aghua. Ezi e kamaghin fo, Ikiavira Itir God, me ateghti me pura mangeghan kogham. Puvati. A ivezir kuram me daningam.

⁶ Gumazim Ikiavira Itir God bar a gifuegha, bar an poro, Ikiavira Itir God an arazir kuraba gin amangam. Gumazim Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki, egh an arazir kurabagh itagham.

⁷ Gumazim Ikiavira Itir God, ifongezir arazir kamagh garibar amuti, Ikiavira Itir God an akurvaghti, a gumamaziziba bar deraghvira me ko ikiva, uaghan uan apaniba deraghvira me ko ikiam.

⁸ Ni bizir muziariba ikia, egha ni Ikiavira Itir Godin Arazibar gin zui, kamaghin nin ikirimirim dera. Egha nin ikirimirim, gumazir tuavir kurabar dagiaba isa uaghan arazir kurabagh amimin, ikirimirim gafira.

⁹ E zurara bizibar amuasa nighnisi. Ezi Ikiavira Itir God tuavir e daruamibar en akakasi.

¹⁰ Atrivim akam gumamazizibagh anidi, mati Ikiavira Itir God a ganingizir akabar gun migei. Egha kotin gumamaziziba tuisizir dughiam, a bar deravira me tuisisi.

¹¹ Gumamaziziba biziba tuisighasa bizibar abaraghti, da mangi mitemra tugham, eghti Ikiavira Itir God men arazim gifuegham. Biziba tuisighamin arazim, kar Godin bizimra. A gan fogh suam, e gumamazizibagh ifaragham ti, puvatigham.

¹² Atrivim, arazir bar kuram gami kar arazir kuram. Guizbangira, gavman arazir aghuitam damighti, a iki gavgavigham.

¹³ Gumazim guizin akam akunasa atrivim ifonge.

¹⁴ Atrivim gumazir mamın aningaghe, an a misueghti an aremegham. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, an atrivim damuti a ua navir amirizimin ikiam.

15 Atrivim navir aghuim iki egh gumazitam gakuëgham, a deraghvira gumazir kam damuti, gumazim deraghvira ikiam. Ezi atrivimin arazir kam, mati ghuariam amozimin akua iza, daghebagh amima da ani.

16 Ni nighnizir aghuim ko fofozim ini, ezi bizir kam bar gol ko silva gafira.

17 Gumamazizir aghuiba arazir kuramin gin zuir tuavim gitavirasi. Gumazim uan darorim deragha an asavsuisi, a deraghvira ikiam.

18 Ifaghatir arazim ko uabira uan ziam fer arazim, aning ni damighti ni irigh bar ikuvigham.

19 Gumazir onganarazibagh amim uabira uabi dikabiri, ezi arazir kam deragha, gumazir uari uan ziaba fa, igharaz darazir biziba okia uarigh anidim, a bar a gafira.

20 Gumazim deraghviram an sure gamir gumazibar akam baregh, dabirabir aghuim ikiam. Gumazim bar nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiva, a bar akuegham.

21 Gumamaziziba fo, gumazir nighnizir aghuim itim, a deragh araziba ko, nighnizir igharagha gariba tuisigham. Egh a gumazir migirigiar aghuibagh amim, gumamaziziba an suren akaba baraghsi bar ifueghiva dar gin mangam.

22 Gumazir nighnizir aghuim itim, a mati dipar ikirimirir aghuim anidim. Gumamazizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me onganizir arazibagh ami, ezi bizir kam me gasighasisi.

23 Gumazir nighnizir aghuim itim, a faragha deraghavira nighnigha, gin migirigiar aghuim gami.

Ezi bizir kam gumamazizibagh amima me an migirigiaba baraghasa bar ifonge.

²⁴ Migirigiar aghuim mati hani, a bar isingigha, gumamazizibar mikarziba gavgavim me ganidi.

²⁵ Gumamazizir maba ghaze, men araziba derazi me tuavir aghuimın gın zui. Ezi puvati. Me damu mangi mangi gın arimighiregham.

²⁶ Ingangarir gumamaziziba fo, me puvira ingarighan kogh, dagheba puvatigham. Egha bizir kam me gamima, me puvira ingari.

²⁷ Gumazir bar kuram, a gumamaziziba pazi me damuasa tuavir igharaziba buri. Egha an migirigiaba mati avir dafam me gasighasisi.

²⁸ Gumamazizir arazir kurabagh amiba, gumamazizibagh amima me uarir tongin akabar uarira uariv sosi. Ezi gumazir girakirangın migeim, a gumazim gamima a namakamın atari.

²⁹ Gumazir misozim, uan anav apezepera, a inigha tuavir kuramın zui.

³⁰ Ni gari, gumazim uan damaziba pira gumazir igharazim mikinti, ni fogh, gumazir kam arazir kuram damuasa nighnisi. Ni gari, gumazim pamten uan akam dukua, ni fo, an arazir kuram gami.

³¹ Gumamaziziba, gumazir ghuribar dapanir arizir ghurghuribar gari, me fo, gumazir ghuriba me arazir aghuibar gın ghua, dughiar ruarimın nguazimın iti. Kamaghın, me ziar ekiam me ganidi.

³² Gumazim zuamira aningazir puvati, an arazir aghuim gami. Ezi arazir kam, midorozir gumazimın arazim gafira. Ezi gumazim uabi gati-vagha uabın gari, a gumazir pamten misogha nguibar mam inizim, ana gafira.

³³ Gumazir satu* gikarareba, me foghasa, bizir manam me a damuam. Ezi Ikiavira Itir God, uabira satu gamima a men azangsiziba ikarvasi.

17

¹ Gumazim uan amuiroghboriba ko deraghavira ikia, dagher kurar abuananaba iti, arazir kam deragha, gumazir uari ko atariba ko, isar ekiam gamir arazim, bar a gafira.

² Ingangarir gumazim nighnizir aghuim ikia, uan ingangarim gami, a uan gumazir a gativazimın borimın mın otogham. Eghti gumazir a gativazimın borir kuram, ingangarir gumazir kamın apebamın ikiam. Eghti gumazir a gativazir kam aremeghti, me an dagiaba ko biziba tuiragh an boribar aningiva, egh uaghan ingangarir gumazir kam sara daningam.

³ Ikiavira Itir God kamaghın fofoghasa, e gumazir aghuiba o gumazir kuraba, egha en naviba badagh foghasa, mati me avimın gol ko silva tu-aghiva aningın gifofoghasa, ka guizbangın bizim, ti puvati.

⁴ Arazir kurabagh amir gumazamiziba, akar kuraba bagha orasi. Ezi ifavaribagh amir gumazamiziba, akar ifaraviba bagha orasi.

16:32: Aghuzir Akaba 19:11 * **16:33:** Satun ikararem, a katin ikararemın mın ghuzir puvati, a mong ighara. Ni bar fofoghsi, Ua Me Ini 28:30in gan.

5 God bar gumamazibar ingari, egh gumazitam gumazir onganarazibagh amir gumazim akar asuibar a migei, a God gasighasisi. Ezi gumazim, gumazir igharazibar gari, me osimtiziba isima a bar akonge, a ivezir kuram iniam.

6 Gumazim ghurigha egha igiar boriba iti, a me bagha bar akonge. Kamaghin amizi, bizir kam gumamazibagh amima me ziar ekiam a ganidi. Ezi boriba uan amebaba ko afeziaba bagha bar akonge.

7 Akar aghuim migeir arazim, kar gumazir nighnizir aghuim puvatizir arazim puvati. Ezi bar guizbangira, arazir ifavarim, kar gumazir aruamin arazim puvati.

8 Gumazim arazir kuram damuasa igharazir tav apezepera dagiaba isa me ganidi, a kamaghin nighnisi, dagiar kaba mati akavsiam an akurvaghti a uabi uan ifongiamin gin mangi bizibar anuam.

9 Gumazim, namakaba a gifongegh deraghvira a ko ikisi, a me a gamir arazir kuraba gin amang. Ni fogh, ni uan namakam amizir arazibar gun mikim mangivira ikiti, an atar gua uaning abigham.

10 Ni gumazir nighnizir aghuim itim akirsi, ni dughiar vamiran a mikemeghti, a fofozir ekiam inigham. Egh ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizim akirsi, ni 100plan dughiabar a ifozoreghti, a uan araziba oteghiv kinighan kogham.

11 Gumazir arazir kurabagh amim, a midoroziba forima da otifi. Eghti me gumazir kuratam amadaghti a izi puv a damigham.

12 Ni asizir bean amebamın nguzitam okemegh, tuavimın bean amebar kam batoghti, a puvıra nın atarighti, ni bar kuramra inigham. Ezi gumazir nighnızir aghuiba puvatızim, arazir kurabagh amuavıra iti, ni a batoghıva, ni bar ikuvigham. Eghti adarir arazir kam, a bean amebamın adarir arazim gafiragham.

13 Me gumazir mam arazir aghuimın a gami, ezi gumazir kam arazir kuramın me ikara, eghti an amuiroghboriba zurara dughiar kuramın ikiam.

14 Gumazim akam adarir mam gamizi an oto, a mati gumazim dipam apirizir divazir ekiam torim a gati. Kamaghın an arazir kam ateghti, adarir ekiaba otivan kogham.

15 Ikiavıra Itir God, kotın arazir kamning bar aningın aghua: pura gumazimın arazir kuraba ataghırazir arazim ko, gumazir arazir kurabagh amir puvatıziba, pura me gasıghasızir arazim.

16 Gumazim nighnızir aghuiba puvati, a fofozir kam givesi damuva avegham.

17 Namakar aghuiba zurara e gifongegha mamaghıra iti. Ezi osımtızibar dughiabar aveghbuaba en akurvaghasa amua iti.

18 Gumazitam pura bizitam inigh, egh a ikarvaghan ibura, egh a ikarvaghsı ni mikim suam, ni na ko bizir kam ikarvaghamin akam akirigh. Ni a ko akam akıran marki. Ni akam akırigha, kar ni onganigha gumazir nighnıziba puvatızimın mın iti.

17:13: Jeremaia 18:20; Rom 12:17; 1 Tesalonika 5:15; 1 Pita 3:9

17:17: Rut 1:16; Aghuzir Akaba 18:24

19 Gumazir arazir kuram gifongezim, a uaghan midoroziba forasava ami. Ezi gumazir uabi uan ziam fem, an osimtizimın aven mangasava ami.

20 Gumazim nighnızir kuraba ko ifavarir akaba zurara dav gei, a deraghvıra ikian kogham. Puvati. An osimtizibara ruiam.

21 Otarim nighnızir aghuiba puvatıghti, an afeziam bar osemegham.

22 Navir aghuimın arazim, a mati marasin aghuim gumazim damuti a deraghvıra ikiam. Eghti gumazimın nighnızim ikuvigham, bizir kam mati arımarıar kuram an agharibagh asıghasısi.

23 Gumazir arazir kuram gamim kotın iti, gumazamiziba kotiam gasıghasıghasa anepezepera dagıaba moga a ganıdi, eghti a bar akuegh dagıar kaba inıgh egh kotiam gasıghasıgham.

24 Gumazir fofozim itim, a nighnızir aghuim iniasa bar puvıra ingari. Ezi gumazir nighnızir aghuim puvatızim, an onanıgha tintinıbar gara bizir ıgharagha garıba iniasa bar puvıra ingari.

25 Borim arazir onanıımın gın zui, an amebam ko afeziam navimning ikuvıgh egh bar osemegham.

26 Kot mıkımti, gumazir arazir kuram gamızir puvatızim a kotiam givezam, ezi kotiar arazir kam bar ikufi. Egh kot mıkımti me, arazir aghuim gamir gumazir aruaba isi, pura mızazıba me danıngam, eghti kotiar arazir kam uaghan bar ikuvıgham.

27 Gumazir fofozir aviriba itim, a miġħiġha miġeir puvati. Ezi gumazir niġħniżir aghuim itim, a zuamira aningazir puvati.

28 Kamaghin amizi, gumazir niġħniżir aghuim puvatizim, a uan akam dukua, eġħti gumazamiz-iba suam, a niġħniżir aghuim ko fofozim iti.

18

1 Gumazir bar uabira itim, a uabira uabi ġniġħniġsi. Eġħa gumazir iġħarazir niġħniżir aġħuiba itiba, a men niġħniżibagh ifongezir puvati.

2 Gumazir niġħniżir aġħuiba puvatizim, a niġħniżir aghuim ko fofozim iniasa bar akongezir puvati. A pura uabi fava eġħa uan niġħniżiba aġħurasa ifonge.

3 Gumazir arazir kurabagh amim, a ġħaze, “Gumazir iġħaraziba me pura biziba.” Eġħa men ziaġħagh aġħiġħa me ġħamima me aġħumsiġsi.

4 Gumazim niġħniżir aghuim ikia miġei, an akaba bar ġuiżbangin akaba, ezi niġħniżir aġħuir avirim an akar kabagh izifa, mati dipam mozir pam ġizivagħa emira ira zui.

5 Gumazim arazir kuram ġamigha kotin tu, ni an akurvagħan marki. Ni kamaghin damu, gumazir arazir kuratam ġamizir puvatizimin tu-avim apirighi, kotiam an osimtizim akirighan kogħam.

6 Gumazir niġħniżir aġħuiba puvatizim, a iġħaraz darazi ko akabar uariv sosi. Ezi me an akaba bareġħa, a miġħiġħa.

⁷ Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, akabav gei, egha a uabi paza uabi gami. A mati, ivemın uabi ikezima, ivem an suiragha a gasighasiki.

⁸ Gumazamizir maba zurara, gumazir igharaz-iba girakirangin me migeir akaba, baraghasa bar ifonge. Ezi akar kamagh gariba mati dagher isingtiziba me zuamira da api.

⁹ Gumazir amirazim a gumazir bizibagh asighsizimin aveghbuamin min ami.

¹⁰ Ikiavira Itir Godin ziam mati dipenir gav-gavim. Eghti gumazir aghuiba, ivemariva an mangiva deraghvira ikiam.

¹¹ Dagiaba itir gumazamiziba ghaze, “Men dagiaba divazimin min me avini, eghti me deraghvira ikiam, mati nguibam divazir gavgavim anevini.”

¹² Gumazir ifaghata egha uan ziam fem, a gin ikuvigham. Ni ziar ekiam inisi, ni faragh uabi dikabiragh.

¹³ Ni faragh oregh, egh gin akam ikaragh. Ni kamaghin damighan kogh, ni arazir onganım damigh, aghumsigham.

¹⁴ Gumazim ariava an nighnizim gavgavigha ikiavira iti, kamaghin an arimariar kam dikabiragh. Eghti gumazimin nighnizim ikuvigham, a manmaghin ua deraghham?

¹⁵ Gumazir nighnizir aghuim itim, a fofozim iniasa puvira ingari, egha bizir aviribagh fofosi. Egha deravira gumazir an sure damuamiba barasi.

16 Ni gumazir aruatam ko mikimsi, a bagh izi bizir aghuitam inigh iziti, a ni ateghti ni an ganam.

17 Gumazir kotin tughav ikia faragha migeim, ni an akam baregh mikim suam, akar kam ti guizbangira. Eghti gumazir igharazim an akar kam akirsi an azangsigham, eghti ni an akar kam baregh foghan kogham, tinan akaba ti bar guizbangira.

18 Kotiam gumazir aruamningin tongin aning akirighan kogh, egh kotiam satu gikararangiva gumazim amiseveghti kotiam givagham.

19 Ni uan aveghbuam damuti an navim nin ikuvigham, eghti a uan nighnizim suiragh ni gifueghan kogham. A mati gumazamiziba nguibamin divazimin tiam asarazi, gumaziba aven mangan ibura. Ezi gumazir pumuning akabar uaning misogha dafarimningin suirazir puvati, bizir kam aningin tuavim apirighi aning navir vamiran ikian kogham, mati tiar akar gavgavim gumazimin tuavim apirizi, a dipenimin aven mangan ibura.

20 Nin migirigiaba deraghti, nin navim bar akuegham.

21 Nin migirigiaba, da gavgaviba iti. Da gumazim damuti a deraghvira angamira ikiam, o da uaghan gumazim damuti a ikuvigham. Kamaghin amizi, ni migirigiar aghuibav kimamin arazim gifongegh, ni deraghvira ikiam.

22 Ni amuimin iti, bizir kam bar dera. Bizir kam kamaghin nin aka, God ni bagha bar akuegha egha an navim bar nin dera.

23 Onganarazibagh amir gumazim aghumra dagiaba itir gumazim migia, uabin akurvaghasa

an azangsi. Ezi dagiaba itir gumazim pamten an akam ikara.

²⁴Gumazim namakar aviriba itima, me an akur-vazir puvati. Ezi gumazir maba, guizin namakaba iti. Namakar kamning deragha uaningin porogha navir vamiran iti. Egha aningin arazim, avegh-buar pumuningin tongin itir arazim gafira.*

19

¹ Gumazim biziba puvatigha, a gumazir aghuim, a gumazir nighnizir aghuiba puvatigha ifavaribagh amim, bar a gafira.

² Gumazim bizitamın ingarasa gavgafi, egha bizir a damuasa ifongezir kam a deragha a gifozir puvati, ezi arazir kam derazir pu. Egha gumazim zuamira ingangarir tam damuasa, a ingangarim damuti a deraghviram otoghan kogham.

³ Gumazamizir maba arazir onganibagh amua egha uarira uari gasighasigha, egha gin osimtızim isa Ikiavira Itir God garigha an atari.

⁴ Gumazir dagiar aviriba itim, a namakar aviriba ikiam. Eghti gumazir dagiar aviriba itir puvatizim, an namakaba aneteghti a ua namakaba puvatigham.

⁵ Gumazim kotiam gifaragh, a ivezir kuram iniam. Me aneteghti a pura mangighan kogham.

⁶ Gumazir aviriba, gumazir ziaba itiba me gifueghsi, me me mikimiva me apezeperam. Eghti gumazir bizir aghuiba anidim, gumazir aviriba a ko namakam damuam.

18:24: Aghuzir Akaba 17:17 * **18:24:** Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati.

⁷ Gumazir biziba puvatizim, an aveghbuaba an aghuagham. Ezi kamaghira an namakaba uaghan akirim ragha a gasara. A me miġia me apezeperi, ezi an akaba pura biziba.

⁸ Gumazim uabira uabin akurvaghasa, puvira ingara niġnizir aghuim ko fofozim isi. Egh gumazim deravira fofozir kam uan niġnizim in an suiragham, kamagh in a dabirabir aghuim ikiam.

⁹ Gumazir kotiam gifarazim, a ivezir kuram iniam. Me kamagh garir gumazir ifarim misuegħti an aremegham.

¹⁰ Gumazir niġnizir aghuiba puvatizim, a dagiar aviriba iti, bizir kam derazir puvati. Ezi ingangarir gumazir kinim gumazir dapanim in otoghiva gumazir aruabagh ativagh men ganam, bizir kam a bar ikufi.

¹¹ Gumazir niġnizir aghuim itim, a zuamira adarim damighan kogham. An arazir faraghavira amimra kara, a gumazir igharaziba a gamir arazir kurabagh niġnizir puvati.

¹² Atrivim atariva aningagham, a mati laion pamten tiarim akara dazeri. Ezi an navim deragha, gumamazibar akurvaghasa ifonge, a mati amozim daghebagħ izima da deraghaviram otifi.

¹³ Otarir niġnizir aghuiba puvatizim, an osimtizir bar ekiam uan afeziam ganidi. Ezi gumazim in amuim, an atara miġia miġirigiar aviribagh ami, a mati amozim dipenir isiriam in torim in izaghira, zurara muziaribar iravira iti.

14 Nîn afeziam ko amebam dipenim ko dagiaba ko biziba nî daningam. Eghti God uabîra amuir nîghnîzir aghuim itim nî daningam.

15 Gumazir amîraziba zurara akuavîra iti. Gumazir puram apiav itim, a dagheba puvatîgh egh mitiriabara ikiam.

16 Gumazir Godîn Arazibar gîn zuim, a deraghvîra iki ikuvighan kogham. Nî Godîn Araziba akîrim ragh dagh asaragh, nî aremegham.

17 Nî onganarazibagh amir gumazimîn apangkuvigha bizim a ganîngi, mati nî Ikiavîra Itir God bizim puram a ganîdi, eghti Ikiavîra Itir God gîn bizir kam ikarvaghham.

18 Nîn borim akam batosi, nî anekîrighti, ana arazir aghuimîn gîn mangam. Nî aneteghti ana arazir kuramîn gîn mangam, mati nî ovengasa an amamangati.

19 Gumazir zuamîram adaribagh amim, a uan arazir kurabar osîmtiziba ateram. Eghti nî an akuragh an osîmtizim agîvaghham, kamaghîra nî gîn uam an akuraghham.

20 Nî gumazim ateghti a nîn sure damuva nîghnîzir aghuim nî daningti, nî gîn nîghnîzir aghuim ko fofozim ikiam.

21 Gumazamiziba bizir avîribar amuasa nîghnîsi. Ezi bizir Ikiavîra Itir God damuasa nîghnîzim, bizir kamram otivam.

22 Gumazim akar a uabi amiziba, gavgavigha dar gîn zui, gumaziba a gifonge. Guizbangîra, kamaghîn derazir puvatî, gumazim onganarazibagh amir gumazim mîn ikiam, kamaghîn derazir puvatî. Egha onganarazibagh amir gumazimîn, a gumazir aghuim, a gumazir ifarim bar a gafîra.

23 Ni Ikiavira Itir Godin atiati an apengan ikiam, arazir kam ikirimirir aghuim ni daningam. Eghti ni avughsi deraghvira iki mamaghira ikiti, bizir kuratam ni gasighasighan kogham.

24 Gumazir amirazim daghebar amasa uan darim isa itarim gatigha ikia, uan agharim fegh daghetamin suiragh uan akam darighan aghua.

25 Ni gumazir akaba dipovim misueghti, gumazir nighniziba puvatizim ganigh fogham, a uabi arazir aghuimin gin mangam. Eghti ni gumazir nighnizir aghuiba itiba akirti, men fofozim bar deraviram otogham.

26 Borir tam uan afeziam paziva a damuva, uan amebam dipenimin a batuegham, kamaghin a uan adarazi damuti me bar aghumsigham.

27 Nan borim, ni ua nighnizir aghuimin sure damuan aghuagh, ni gumazir nighniziba puvatizibar arazibar gin mangam.

28 Arazir kuram gamir gumazim kotin otogh, bar akuegh kot gifaragh anegivagham. Ezi arazir kuram, a bar kamagh amir gumaziba, men dagher isingtizimra.

29 Gumazir akar kuraba ko akar asuibav geiba ivezir kuraba iniam. Eghti gumaziba, gumazir nighniziba puvatiziba, men akiriba fozoregham.

20

1 Gumazir dipar onganir aviriba apim, an akar asuiba ko akar kurabav mikimiva egh pura misogham. Guizbangira, gumazim dipar onganim ataghizi an a gatifa, a nighnizir aghuiba puvati.

2 Atrivimın adarim ko aningagharim, atiatim gumazamizibagh anıdi, mati laionın ararem. Ni atrivim damuti an aningaghegham, ni ovegham.

3 Gumazir akırım ragha mıdorozir arazim gasarazim, a ziar ekiam iniam. Ezi gumazir nıghnızir aghuiba puvatızim, a zurara akamadaribagh amima da otifi.

4 Gumazir amırazim dagheba oparir dughiamın a uan dagher azenimın ingarir puvati. Egh dagheba iniamın dughiamın, a mangı pura uan azenimın dagheba buriam.

5 Gumazimın nıghnızim mati mozir dıpam, bar kone, ezi gumazir fofozir aghuim itim, a nıghnızir kam gekuigh azenim datıgham.

6 Gumazamizir avırıba ghaze, me uan namakaba bar me gifonge. Ezi gumazamizir vaghvazıbara guizbangıra gumazamizir ıgharazıba ko namakabagh ami.

7 Afeziatam, a gumazir aghuim, egha arazir aghuimın gın zui, eghtı an gın zamin borıba bar akongegham.

8 Atrivim kotiaba barazir dughiam, a deraghavıra kotiaba bagha ızir gumazamizıbar mıgırıgıaba tuisıgha dagh fo, bizir manam dera, manam ikufi.

9 Tinara kamaghın mıkim suam, “Ki Godın damazim uabi uabi gamıgha bar zue. Ezi datırıghın arazir kuratamın osımtızitam nan itir puvati.” Ti puvati.

20:6: Aghuzir Akaba 25:14; Matyu 6:2; Luk 18:11 **20:7:** 2 Korin 1:12 **20:9:** 1 Atrivıba 8:46; Jop 9:28-29; Onger Akaba 51:5; 1 Jon 1:8

10 Gumamaziba bizibagh ivezasa ifongezi, gumamazir biziba amadiba me paza biziba amagava, me gifari, ezi arazir kam, Ikiavira Itir God bar an aghua.

11 E gumazir mamın arazibar ganıva fogh suam, a gumazir aghuim, ti gumazir kuram. Ezi arazir kamra e uaghan boribagh fogham, me deraghavıram ami, o me pazava ami.

12 Ikiavira Itir God, bizibar ganamin damaziba e ganıngi, egha biziba baraghamin kuariba e ganıngi.

13 Ni gumazir zuraram akuim, ni dagıaba puvatıgh ni onganarazibagh amir gumazımın mın otogham. Ni dikavıgh ingarıva, egh ni dagher avırıba ikiam.

14 Gumazım bizitam givezasa amıma, bizir kamın ivezim bar pın kozi, a miđıavıra ikia ghaze, bizir kam guızbangıra derazir puvatı, kamaghın me bizımın ivezim ısıvaghı a izıghırı. A gın bizir kam givezegha ghua uan zıam fa uan namakabav gıa ghaze, an ivezim bar izaghırızı, a dagıar bar muzıarımın a gıvese.

15 Gumazımın akam nıghnızir aghuim gumamazıbagh anıdı, arazir kam bar guızın bizım, egha gol ko dagıar ıgharagha gara bar pın kozıbagh afıra.

16 Gumazıtam, gumazir ıgharazım pura inızir bizıbagh ivesı akam akırıgh, dagh ivezeghan kogham, gumazir kam arazir kuram gamı. Eghı gumazıtam nın bizıtam puram a inısı ni ko akam akırıtı, ni bizir kamın ikarvazım bagh faragh an bizıtam puram a inıgh.

17 Bizir ni ifavarir arazim gamua pura inizim, ni suam, a mati dagher aghuim isingi. Eghti a gin iragh bar bizir kuramin min otoghiva, mati gigimin min nin akam gizivagham.

18 Ni faragh nighnizir aghuim igharazitav dam a inighti, nin ingangarim mangam. Kamaghira, ni apanim misoghsi, ni faragh deraghvira igharazitav da nighnizim inigh fogham, ni manmaghin misogham.

19 Gumazir puv girakirangin migeim, ni modogh a mikeghti, a mangi akar kamın gun igharazitav mikemegham. Kamaghin, ni gumazir tintinibav geim ko poghan marki.

20 Gumazim uan afeziam ko amebam akar kurabar aning mikemegham, an aremegham, mati lam dimagarimin munge.

21 Gumazim, an amebam ko afeziam ikiavira iti, a zuamira aningın danganim inigh biziba inighti, bizir kaba deraghvira ikian kogham.

22 Ni gumazir igharazim ni gamizir arazir kuraba ikarvaghsi nighnighan marki. Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki, a mizuamti a nin akuragham. Egh nin osimtizir kam agivagham.

23 Gumazimiziba bizibagh ivezasa ifonge, ezi gumazir biziba amadiba paza biziba amagava, me gifari, ezi arazir kam, Ikiavira Itir God bar an aghua.

24 E nguazir kamın itir dughiamın, Ikiavira Itir God e bagha tuaviba bar adagh inabazi da iti. Ezi e manmaghin tuavir kabagh fogham, da managh zui? Bar puvati.

25 Ni faragh deraghvira nighnigh, egh ofa isi God daningisi akar dikirizir gavgavim damigham. Ni

akar dikirizir gavgavim zuamiram a damigh, ni gin akar kam puviram a ginighnigham. Egh ni kamaghin damuva, uabi gasighasigham.

²⁶ Atrivir nighnizir aghuim itim, kotiabagh amuava, deraviram arazir kurabagh amir gumamaziziba tuisigha fogha, men apangkuvir puvatigha, ivezir kuram me ganidi.

²⁷ En navir averiaba, mati lamba, Ikiavira Itir God e ganingi. Da en nighniziba ko arazibar ganiva, deragh da tuisigham.

²⁸ Atrivim arazir aghuimra uan gumamazizibagh amuava, men apangkuva, men akurvasi, kamaghin a deraghvira ikiva dughiar ruarimin Atrivimin ikiam.

²⁹ Gumazir igiaba me gavgaviba iti, ezi bizir kam gumamazizibagh amima, me me bagha bar akonge. Ezi gumazir ghuriba dapanir arazir ghurghuriba iti, ezi gumamaziziba bizir kam ginighnigha ziar ekiam me ganidi.

³⁰ Ni gumazir arazir kuram gamizim misuegti, bizir kam a damuti a uan arazir kuraba akirim ragh dagh asaraghiva, gumazir aghuimin otogham.

21

¹ Ikiavira Itir God nighniziba atrivim ganidima, atrivim an ifongiamin gin zui, mati dipam daghurimin ivemari.

² E ghaze, e amir araziba, da dera. Ezi puvati. Ikiavira Itir God en araziba ko navir averiaba tuisigha, en arazir kabar mingariba deravira dagh fo.

³ E arazir aghuiba ko, Godin damazim derazir arazibar gin mangam. Ezi Ikiavira Itir Godin damazimin, arazir kam e ofaba God ganidir arazim bar a gafira.

⁴ Gumazir arazir kurabagh amiba, zurara ifaghata uari uan ziaba fe. Kamaghin amizi, arazir kuram bar me gizifa.

⁵ Gumazir puvira ingariba, me zurara deraghavira nighnigha ingangaribagh ami. Ezi men ingangariba deraviram otivima, me bizir aviriba iti. Kamaghira gumazir atamatam ingariba, men ingangarim deragh otoghan koghti, me biziba izivagham kogham.

⁶ Gumazim migirigiar ifavaribagh amuava dagiar aviriba ko biziba isi, an ovever tuavimin iti. Guizbangira, gumazir kamın dagiaba ko biziba mati ghuariam dughiar bar otevimin ikegh, bar givagham.

⁷ Gumazir arazir kurabagh amiba, arazir aghuibar amuan aghua. Me gumazir igharaziba paza me gami. Eghti men arazir kamra me agivagham.

⁸ Gumazir arazir kuram gamim, a ifavarir tuavimin zui. Ezi gumazir osimtiziba puvatiziba, me arazir aghuibagh ami.

⁹ Gumazim uan dipenimin siriamin uabira aperaghav iti, a dera. Arazir kam, an amizir atara puv migeim ko dipenimin aven itir arazim, a bar a gafira.

21:3: Onger Akaba 50:8; Aisaia 1:11; Hosea 6:6; Maika 6:7-8

21:5: Aghuzir Akaba 10:4; 13:4 **21:6:** Aghuzir Akaba 10:2

21:9: Aghuzir Akaba 21:19; 25:24

10 Gumazir arazir kurabagh amiba, me arazir kurabar amuasa mıtiriaba men azi. Egh me gumazir men boroghın ititamın apangkuvighan kogham.

11 Me, gumazir akaba dıbova akabav geim ivezir kuram a danightı, gumazir nıghnızıba puvatızim ganıghıva, nıghnızir aghuim ko fofozim iniam. Eghtı me gumazir nıghnızir aghuim itimın sure damightı, an fofozim bar deraghvıram otogham.

12 Godın arazim a bar dera, egha arazir gumazir kuraba uan dıpenıbar aven amiba, a bar dagh fo. Egh a gumazir kaba me gasıghasıgham.

13 Nı uan kuarimning mıgoroghtı, onganarazıbagh amir gumazamızıba uarır akurvaghsı nın dımtıma nı me baraghan kogham, eghtı gın gumazamızıba nı dımdıam bareghan kogham.

14 Gumazıtam nın atarightı, nı bızim mogomemın a danıngightı, an adarım amıragham.

15 Gumazamızıba kotın deragha arazıba tuisısi, gumazamızir aghuıba me bar akuegham. Eghtı gumazir arazir kurabagh amiba men navır averıaba bar moghıra ikuvıgham.

16 Gumazir nıghnızir aghuımın tuavım ataghızim, an ovegh mangı gumazir arıaghirezıba ko ikıam.

17 Gumazir dagher aghuım ko wainın dıpaba apava bar akongezim, an dagıaba gıvaghtı, a bızıba puvatıgham.

18 Osimtızim gumazamizir aghuiba batoghti, gumazamizir arazir kurabagh amiba, men danganiba inigh osimtızir kaba ateram.

19 Gumazim, gumazamiziba puvatızir danganimın uabıra iti, a dera. Arazir kam, an amizir zurara atara puvıra mıgeim ko itir arazim, a bar a gafira.

20 Gumazir nighnızir aghuim itim, a bizir igharagha garir aghuir avırıba uan dıpenimın ada akufi. Ezi gumazir nighnızir aghuiba puvatıziba, me uan biziba agefi.

21 Gumazir arazir aghuim ko igharaz darazir apangkuvir arazimın gin zuim, a dughiar ruarimın deraghvıra ikiti, me arazir aghuimın a damuva, ziar ekiam a danıngam.

22 Gumazir nighnızir aghuim itim, a nguibam inisi tuavir aghuim midorozir gumazibar akagham. Eghti gumaziba kamagh mikimam, nguibamın divazim bar gavgavizi, apaniba anekaran iburagham. Eghti midorozir gumaziba mangi misoghıva, nguibamın midorozir gumazir gavgavıba dikabıraghıva, nguibam inıva divazir kam gasıghasıgham.

23 Gumazir faragh deragh nighnigh bizıbav kimamim, a uabın akurvaghti osimtıziba a batıvan kogham.

24 Gumazir akaba batozim, a ifaghata akar asuıbar gumazir igharazıbav gei. Egha zurara uabi uan ziam fasa gavgafi.

²⁵ Gumazir amırazim biziba iniasa ifonge, egha a ingangaribagh amir puvatı. Eghtı an ifongiar kam a damightı, an aremegham.

²⁶ Gumazir amırazim, bizir igharagha gariba iniasa zurara niĝhnısi. Ezi gumazir aghuim bizir avırım gumazir igharazibagh anıga da bagha niĝhnızir puvatı.

²⁷ Ekiam gumazir arazir kurabagh amibar ofa bar aghua. Ezi gumazim arazir ifavarımın ĝın ghua ofabagh ami, ezi Ekiam ghaze, arazir kam bar ikufi.

²⁸ Gumazim kotiam gifaragh, egh aremegham. Eghtı gumazir deraghavıra akaba baragha da tuisızim, a mikimti, gumazamiziba deraghavıram an akam baragham.

²⁹ Arazir kurabagh amir gumazim kamaghın amua ifara ghaze, ki gumazir aghuim. Eghtı gumazir aghuim zurara deraghvıra uan darorim ĝiniĝniĝh, bizibar amuam.

³⁰ Ni niĝhnızir aghuim ko fofozir aghuim ko bizibar amuamin fofozim iki, egh ni Ikiavıra Itir Godın apanımın ikiti, nın fofozir aghuir kam nın akuraghan kogham.

³¹ Midorozir gumaziba uan hoziaba midorozim bagha dar kiri. Eghtı Ikiavıra Itir God uavıra me damuti me apaniba dikabıragham.

22

¹ Gumazamiziba ghaze, ni gumazir aghuim, ezi me ziar ekiam ni ĝanıdima, arazir kam bar dera. Guızbangıra, ziar ekiam iniamin arazim, a dagıar avırıba iniamin arazim, bar a ĝafıra.

² Ikiavira Itir God gumazamiziba bar adar ingari, gumazamizir dagiaba izivaziba ko gumazamizir onganarazibagh amiba.

³ Gumazir nighnizir aghuim itim, a gara fo, osimtizim a bativasava amima, a uabi modogha a gita. Ezi gumazir nighniziba puvatizim, an osimtizimin garima an an tuavimin itima, a ghua a batogha, osimtizim ateri.

⁴ Ni uabi dikabiraghiva Ikiavira Itir Godin atiati an apengan iki, dagiar aviriba ikiva, ziar ekiam ini, deraghvira ikiam.

⁵ Bizir gumazamizibagh amima me daighira ikuvim, da gumazamizir arazir kurabagh amibar tuavimin iti. Eghti gumazim deragh ikisi, a deraghvira uan darorimin ganiva, bizir kurar kabagh itaviragh.

⁶ Ni arazir aghuimin gin mangisi uan borimin sure damuti, a tuavir kamın mangivira iki mangi a bar ghurigham.

⁷ Gumazir dagiaba izivaziba gumazir biziba otevezibagh atifa. Ezi gumazir pura biziba inigha tighar da ikarvaghambiba, me gumazir pura biziba me ganidiba, men ingangarir gumazir kinibar min iti.

⁸ Gumazir arazir kuram gamizim, dughiar kuram a bativam, eghti a ua gumazir igharaziba pazi me damuan kogham.

⁹ Gumazir biziba isa gumazir igharazi bagha anidiba, me dagheba isa onganarazibagh amibagh anidi. Kamaghin, Ekiam me bagha bar akongegha deravira me gami.

10 Ia gumazir akaba dibovir akabav dav geiba, batueghti, akamadariba ko akar kuraba givagham.

11 Gumazim Godin damazimin zurara zuegh iki, akaba deraghti, atrivim an roroamin otogham.

12 Ikiavira Itir God deraghavira gumazir fofozir aghuim akakazimin gara, gumazir ifavaribar akaba, da dikabiri.

13 Gumazir amirazim pura dipenimin apiav ikia kamaghin migei, "Laionin tam ti tuavimin ikiama. Kamaghin ki tuavimin azenan mangighti, laion na misueghti ki aremegham!"

14 Amizir akar asuibar gumazibav gia me isava me ko akuim, an akam mati mozir mam bar kone. Eghti Ikiavira Itir God gumazitamin arazir kuraba ikarvaghiva, an an teghti a mozir kamın magirigham.

15 Boriba onanigha arazir igharagha garibagh ami. Ezi kamaghin ni me akirsi me misueghti, me arazir kam ategham.

16 Gumazim arazir kuramin onanarazibagh amir gumamazibagh amuava, men biziba isi, ko gumazir dagiaba izivazir gumazim bizir aghuim isa a ganidim, gumazir kamaghin amimning, uaning gumazir onanarazibagh amimningin min ikiam.*

Gumazir nighnizir aghuiba itibar 30plan akar aghuiba

(Sapta 22:17--24:34)

22:10: Aghuzir Akaba 26:20 * **22:16:** Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati.

17 Ki datirighin gumazir nighnizir aghuiba ko fofozim itibar akabar nin sure damuasa. Ni deraghvıram akar kam baragh, egh a ginighnigh.

18 Nighnizir kam nin navir averiamın ikiti, ni an gun gumazir igharazim mikimti, nin navim deragham.

19 Ki datirighin akar kamın gun mikımasa, eghti ni uabi a baraghıva, guizbangıra nighnizir gavgavim Ikiavıra Itir Godın ikiam. 20 Ki

30plan akar aghuiba osiri, da deragh nin sure damuva nighnizir aghuim ko fofozim ni danıngam.† 21 Kamaghın ni guizın akamın mıngarım gifogham. Egh gumazıba ni amadaghti

ni mangı fogh, akar manam guizbangıra, ni foghıva deraghvıra me geghanam.

Akar aghuir namba 1

22 Ni kamaghın nighnighan kogh suam, onganarazıbagh amir gumazamızıba me pura gumazir kınıba, ezi ni pura men bizıba isi. Eghti kamaghın me kotiamın otoghti, ni kotiamın me dikabınan markı. 23 Guizbangıra, Ikiavıra Itir God me bagh ganıva egh men akurvagham. Eghti gumazıtam pazı gumazir onganarazıbagh amıba me damıghti, Ikiavıra Itir God pazı gumazir kam damıgham.

Akar aghuir namba 2

24 Ni gumazir zuamıram atara puram anıngazıba, me ko roroabar amuan markı.

† 22:20: Hibrun akam akar otivir kam deragha a gifozir puvati, “30plan akar aghuiba.” Gumazir maba kamaghın a gıra, “Akar maba, da bar dera.” Ezi marazi ghaze, “Fomıra itir akaba.”

²⁵ Ni kamaghin damu, ni men arazim inighti, gin bizir kuraba azuazimin min ni misuegh ni gasighasigham.

Akar aghuir namba 3

²⁶ Gumazim igharazitav dam pura bizim inighti, ni a ikarvaghsi puram akam akiran marki. ²⁷ Ni bizir kaba ikaraghan koghti me nin biziba bar da inigh, nin dakozim uaghan a inigham.

Akar aghuir namba 4

²⁸ Egh nin ovaviba bar fomira nin nguazimin mitaghniyam gatizir ababanim gisivagh mangan marki.

Akar aghuir namba 5

²⁹ Eghti gumazir ingangarir aghuim gamim, an Atrivimin ingangarir gumazimin otogham. Kamaghin amir gumazim, a gumazir ziaba puvatizimin ingangarir gumazimin otivan kogham.

23

Akar aghuir namba 6

¹ Ni aperagha ikia gumazir aruar mam koma api, egh ni dagher me ni daningamimra nighnigh, dagheba apir arazir aghuimin gin mangi. ² Egha ni puv apir gumazim, ni uan ifongiam abiragh. ³ Egh ni gumazir aruar kamın dagher aghuiba bagh puv ivizivighan marki. Da ni gifaraghti, ni arazir a ifongezir puvatizim damigham.

Akar aghuir namba 7

22:28: Godin Araziba 19:14; 27:17; Aghuzir Akaba 23:10 **22:29:**
¹ Atriviba 11:28; Aghuzir Akaba 10:4; Fofozir Gumazim 9:10;
 Matyu 25:21; Rom 12:11

⁴ Ni dagiaba bar izivazir gumazimin min otivsi pamten ingaran marki. Ni nighnizir aghuim ikiva, egh kamaghin damuan kogham. ⁵ Ni dagiar aviriba inighti, da zuamira givagham. Dagiaba givaghamin arazim, mati kuarazir isam aviziba ikia mighhegha bar isin mar ghu.

Akar aghuir namba 8

⁶ Ni gumazir uan bizibar suighavghira dar anogorozim ko daman marki. Egh ni an dagher aghuim bagh ivizivighan marki. ⁷ Ni a ko damiti a kamaghin ni mikimam, “Ni izi, uan ifongiamin gin mangi taba ua dar ami.” Egha a guizbangira migeir puvati. A uan nighnizimin aven ni damamin dagheba an ada amisefe. ⁸ Eghti ni gumazir kamın arazim gifogh, egh dagher amezir kabar mighsi damuam. Eghti nin asuir akar ni a mikemeziba, da pura givagham.

Akar aghuir namba 9

⁹ Ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizim ko mikiman marki. Ni nighnizir aghuim a daningam, a bar aghuagham.

Akar aghuir namba 10

¹⁰ Bar fomira me nguazibar mitaghiniaba ariki, ezi ni mitaghniar kabagh isivaghan marki. Egh ni ameboghfeziar oveaghuezibar boribar nguaziba inian marki. ¹¹ Ezi Ikiavira Itir God uabi mati borir kabar anabar gumazimin min, men akurvaghamin ingangarim iti. Egh a kotiar aven men akurvaghsi bar gavgavigh ikiam.

23:4: Aghuzir Akaba 28:20; 1 Timoti 6:9-10
Araziba 19:14; 27:17; Aghuzir Akaba 22:28

23:10: Godin

Akar aghuir namba 11

¹² Me nîn sure damuti, ni bar deraghvira suren akar aghuibar suiragh. Egh ni deraghvira fofozir aghuim itir akaba baragh.

Akar aghuir namba 12

¹³ Ni borim akirsi, a misoghsi atiatingan marki. Ni aghorimin a misogh, an aremeghan kogham. ¹⁴ Guizbangira, bizir kam an akuraghti, a Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangighan kogham.

Akar aghuir namba 13

¹⁵ Nan borim, ni nighnizir aghuim ko fofozim inighti, nan navim bar deragham. ¹⁶ Eghti ni guizin akam mikimti, nan navir averiam bar akuegham.

Akar aghuir namba 14

¹⁷ Ni gumazir arazir kurabagh amibar arazibagh ifongeghan marki. Ni zurara gavgavigh Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki. ¹⁸ Ni kamaghin damuva, egh ni gin dughiar aghuim bativam, egh ni zuamiram oveghan kogham.

Akar aghuir namba 15

¹⁹ Nan borim, ni nan akam baragh, nighnizir aghuim iniam. Egh uan daroriba deraghvira dagh nighnigh. ²⁰ Egh ni puv wainin dipaba apir gumazamiziba ko puv apir gumazamiziba ko poghan marki. ²¹ Guizbangira, wainin dipaba apa

onganizir gumazamiziba ko puv apir gumazamiziba, me bar onganarazibagh amir gumazamizibar otivigham. Ezi gumazir apava puram akuim, a dughiar otevimra korotiar biaghireziba uan mikarzim avam.

Akar aghuir namba 16

²² Ni uan afeziar ni gamizi ni datirighin itim, ni an akam baragh. Egh nin amebam ghurighti, ni a bakinighnigh an aghuaghan marki. ²³ Egh ni guizin arazim ko, nighnizir aghuim ko, suren akaba ko, fofozir igharazir maba bagh gavgavigh da inigh. Egh ni arazir kaba makunan marki.

²⁴ Guizbangira, gumazim nighnizir aghuim ikia arazir aghuimin gin zui, ezi an afeziam bizir kam bagha bar akonge. ²⁵ Ni arazir aghuir kabar gin mangiti, nin afeziam ko amebar ni batezim, aningnin navimning bar deragh bar akuegham.

Akar aghuir namba 17

²⁶ Nan borim, ni deraghvira nan akam baragh nan arazibar gansi bar akongegh. ²⁷ Guizbangira, tuavimin amizim ko, amizir pam ikia gumaziba isava akuim, aning mati mozir bar konezim. ²⁸ Ezi amizir kamaghin amim, okimakiar amizimin min gumaziba bagha mizua gara iti. Egha a gumazir aviribagh etuima me uan amuiba ataghirasi.

Akar aghuir namba 18

²⁹ Gumazir manaba osimtizir ekiaba ikia, egha uari uarir apangkufi? Ezi gumazir manaba puvira migia midoroziba forima da otifi? Ezi gumazir manabar mikarziba duaba puram otiva isi?

Ezi gumazir manabar damaziba zuraram men aghefi?

³⁰ Kar gumazir wainin dipar aviriba ko dipar onganir maba saram apiba, kar merara.

³¹ Guizbangira, wain ganganir aghuim gamua, kavin aven angazangarim ikia, nin kuarighmizimin dera. Egh ni wain ateghti a ni gekuan marki. ³² Ni anemegh, gin kamaghin uabi baragham, a mati kuruzim ni givizima an imezim nin mikarzim in aven ghu. ³³ Eghti nin nighnizim ikuvighti, ni suam, ni bizir igharagha garibar gari. Egh ni pura bizir onganir igharazibav kimam. ³⁴ Egh ni dakusi, ni uabi baragh, mati ni kurimin dipenim gisin itima ana ongarimin ghua ni isa vong ko vongin ni akuri. ³⁵ Egh ni kamaghin mikimam, “Me na misozi, ki orazir puvati. Manmagh amizi ki dikavizir puvati? Ki dikavigh ua dipar onganitam ramasa.”

24

Akar aghuir namba 19

¹ Ni gumazamizir arazir kurabagh amibar arazibagh ifueghan marki. Egh men poghsi nighnighan marki. ² Guizbangira, me gumazamizibagh asighasighasa nighnigha, zurara osimtizibar amuti da otivamin arazibav gei.

Akar aghuir namba 20

³ Gumazir nighnizir aghuim ko fofozim itim, a dipenir aghuimin ikiti, an amuiroghboriba

gavgavigh ikiam. ⁴ Kamagh garir gumazim, a bizir aghuir avirir bar pin kozibagh ivezagh uan dipenimın dar arigham.

Akar aghuir namba 21

⁵ Gumazir nighnızir aghuim ko fofozim itim, a gumazir gavgaviba itim. Nighnızir aghuim bar deragha gumazir gavgavimın arazim gafira. ⁶ Guizbangıra, atrivim nguibar igharazim ko misoghsi, a faragh gumazir midorozimın arazibagh fozim da nighnızim inigham. Atrivim, gumazir nighnızir aghuiba a danıngamin avırıba ikiti, a midorozim gafiragham.

Akar aghuir namba 22

⁷ Nighnızir aghuim bar pin kogha, gumazir nighnızir aghuiba puvatızimın nighnızim a gafira. Gumazamiziba apiaghav ikia bizir ekiaba bagh akabav sosi, ezi gumazir nighnızir aghuim puvatızim, puram akam dukuagha aperaghav iti.

Akar aghuir namba 23

⁸ Gumazir arazir kuram damuasa nighnızir avırıbagh amim, me a dipon suam, osımtızıbagh amir gumazim.

⁹ Gumazamizir nighnızir aghuiba puvatızıba, me arazir derazir puvatızıbar amuasa nighnısi, ezi arazir kaba bar arazir kuraba. Ezi gumazamizıba, dıbovir akabav geir gumazimın gara ghaze, a gumazir kuram, e bar an aghua.

Akar aghuir namba 24

10 Dughiar kuram ni batoghti, nin agharir suiaba amiraghti, ni guizbangira gavgaviba puvatigham.

Akar aghuir namba 25

11 Kot pazi mikim suam, me gumazim misueghti an aremegham, ni uamategh mangi gumazir kam uam a inigh an akurvaghham. 12 Ni kamaghin mikiman kogh suam, “Ki bizir kam gifozir puvati. Kar nan bizim puvati.” Puvatigham. Ikiavira Itir God deraviram nin gara, bar deraviram nin nighniziba tuisisi. Egha a nin akar kamın mingarim gifo. Egh a gumazamiziba amizir araziba bagh vaghvagh me ikarvagh ivezim me daningam.

Akar aghuir namba 26

13 Nan borim, ni hanibar ami. A bar nin akamin isingi. 14 Ezi ni kamaghin foghasa ki ifonge, nighnizir aghuim a uaghan deragha bar isingi. Eghti ni a inigh, gin dughiar aghuim batogh, egh zuamiram aremeghan kogham.

Akar aghuir namba 27

15 Ni gumazir kuramin min modogh, gumazir aghuimin dipenimin ganiva, an dipenim akarigh an biziba okiman marki.

16 Guizbangira, gumazir aghuim dughiar aviribar daighiri, egha zurara ua dikafi. Eghti dughiar kuram gumazir arazir kurabagh amiba batoghti, me bar ikuvigham.

Akar aghuir namba 28

17 Ni uan apanimîn ganti, dughiar kuram a batoghti, ni bar akueghan marki. A uan dagarim bizitam gasegh irisi damuti, ni an ingarvakan marki. 18 Ni kamaghîn damuti, Ikiavîra Itir God nîn gantîma ni bar akueghti, a navir kuram nîn ikîva egh nîn apanir kamîn ataran kogham.

Akar aghuir namba 29

19 Ni miğhiğ gumazir arazir kurabagh amibar arazibagh niğniğhan marki. Egh uaghan men arazibagh ifueghan marki. 20 Guizbangîra, gumazir kaba me dughiar aghuim bativan kogham. Me lamîn avim mungezi moghîn, arîghiregham.

Akar aghuir namba 30

21 Nan borim, ni Ikiavîra Itir Godîn apengan ikîva atrivimîn apengan iki. Egh ni gumazamizir Ikiavîra Itir God ko atrivim, aningîn akaba batozîba, men saghon iki. 22 Guizbangîra, gumazamizir kamagh garîba, me zuamîra ikuvigham. Ezi e fozir puvati, Ikiavîra Itir God ko atrivim, osîmtîzîr manam me danîngam.

Akar aghuir igharazir maba

23 Gumazir niğniğzîr aghuiba itiba, akar kamîn gun mikeme. Gumazîba kotîn izîma, kotiaba tuisîzîr gumazîm akurvazîm marazî danîng egh marazî dikabînam, arazîr kam bar ikufî. 24 Ezi gumazîr arazîr kuram gamîzîm, me a kot datîghti, jas aneteghti a pura mangîti, kantrin gumazamîzîba bar jasîn kam gifueghan koghîva, akar kurabar a mikîmam. 25 Eghti jas gumazîr arazîr kuram

gamizim ivezir kuram a danigham, jas deraghvira iki bizir avirir aghuiba iniam.

²⁶ Gumazitam, guizbangin akam ni ikara, a guizbangira nin namakam.

²⁷ Ni faragh uan azenibar ingarigh dagheba oparigh, egh gin dipenimin ingar.

²⁸ Ni kotin guizbangira mikim, egh gumazir arazir kuram gamizir puvatizim gifaragh puram a mikimiva a dikabinan marki. ²⁹ Egh ni kamaghin mikiman marki, “Ki datirighin arazir kuramin a ikaragham. Egh a na gamizir arazir kamra ki a damuam.”

³⁰ Dughiar mam, ki arua ghua gumazir mamın dagher azenim ko wainin azenimin gari. Gumazir kam a nighnizir aghuiba puvati, egha gumazir amirazim. ³¹ Ezi ogher kuram ko dikonir beniba dagher azenir kamın ave. Ezi dagiar divazir azenir kam avinizim, a dipiriaghirigha iri. ³² Ezi ki dagher azenir kamın ganigha, nighnizir aviribagh amua, fofozir aghuim ini. ³³ Guizbangira, gumazamizir amiraziba ghaze, “A dera, ki tong dakuigham. Ki dughiar ovezimin tong avugh-segh iki mangi egh gin ua dikavigham.” ³⁴ Ni kamaghin damuti, nin biziba ko dagheba zuamira givaghti, ni gumazir onganarazibagh amimin min otogham. Mati okimakiar gumazim nin biziba bar da okeme.

Solomonin aghuzir akar otevilla

25

(Sapta 25--29)

¹ Kar Solomonin aghuzir akar otevir maba, a uabi dar gun migei. Ezi Hesekia, Judan atrivim, an osizirir gumaziba, me akar kaba osiri.

² God bizir aviriba uan nighnizimin ada monge. Kamaghin amizi e ziar ekiam a ganidi. Atrivim bizir avirir en mongezibar mingariba buriavira iti. Kamaghin amizi, e ziar ekiam a ganidi.

³ Bizir overiamin itiba, da bar pin iti, ezi bizir ongarimin itiba, da bar vin iti, eghti e dagh foghfoghsı iburagham. Kamaghira, atrivimin nighniziba bar, gumazir kinitam deragh dagh foghan kogham.

⁴ Me silva isi avimin a tuaghti an poghezir dagiar minezir kuraba asighireghti, silvara otogham. Eghti gumazim an itarir aghuimin ingarigham.

⁵ Ezi kamaghira, me gumazir arazir kurabagh amiba batueghti, me ua atrivim ko ikian kogham, eghti atrivim bar arazir aghuim damuti, nguibam gavgavigh ikiam.

⁶ Ni atrivim ko ikiva, kamaghin nighnighan marki, ni gumazir ekiam, ni gumazir aruabar danganim inian marki. ⁷ Kamaghin, ni gumazir aruar tamın danganim inighti, atrivim gin otoghti me ni batuegham. Arazir kam dera, ni pura gumazir kiniba ko ikiti, me gin ni mikemeghti ni mangi gumazir aruaba ko iki. Egh ni gumazitamin gantima an arazitam damighti, ⁸ ni suam, an arazir kuram gami, egh zuamira mangiva akam a gasiva a kotiam datigham. Arazir kam ikufi. Gumazir igharazim bizir kam guizbangin a gifogh, a gin nin akaba dikabiraghti, ni aghumsigham.

⁹ Ni bizitam bagha miğiriğiatam uan tavın iti, ni mangi gumazir kam ko akam akırigh. Egh ni bizir kamın mogomer akatam baraki, ni akar kamın gun a mikıman marki. ¹⁰ Ni kamaghın damuti, gumaziba gın oregh suam, ni akar modim aghuri, egh me aghumsızim ni danigham. Egh me niğhnızir kurabar ni damuvıra ikiam.

¹¹ Gumazim akar mam bar deraghavıra a miğei, an akam mati nedazir aghuim me golin an ingarigha silvan anesingi.

¹² Gumazir niğhnızir aghuim itim, uan anav akiri, ezi gumazir kam oregha ghaze, akar kam bar guizbangıra. Egha ghaze, nan namakar kamın akam mati golin kurukazir bar aghuim.

¹³ Gumazir akam inigha izim, iza deraghvıra gumazir aruar anemadazibar akamın gun miğei, a me gamima me bar akonge, mati gumaziba me azenibar ingarigha dagheba isa, dipar orangtiziba apa bar akonge.

¹⁴ Gumazamiziba bizir aghuim anıngasa akam akırigha egha aneningizir puvati, me mati aminim ko ghuariam izi, ezi amoziba puvati.

¹⁵ Ni nimıra miğiava zuamıram atarir puvati, ni gumazir nin akam baraghan aghuazibar amuti, me navibagh iragham. Egh ni uaghan gumazir dapanibar niğhnızibagh iragham.

¹⁶ Ni hanin garima a tememın iti, ni damisi puningra dami. Ni avıribar amegh, nin navim bar izıvaghti ni migham. ¹⁷ Egh ni zurara uan anavın dipenimın mangan marki. A nin aghuagh ua ni gifueghan kogham.

18 Gumazim akar ifavarim kotin uan anav gasara, a mati midorozir sabam, o afuzim, o temer otevimin a bira.

19 Ni fo, gumazir mam a gumazir ifarim, ezi ni ghaze, a dughiar kuramin nin akuragham, ni mati atarir kuraba ikia damasa, o mati suer kuram ikia egha daruasa.

20 Ni ghua gumazimin garima a bar osemezi, ni agoroger ighiabagh amua, gumazir kamın akuravazir pu. Bar puvati. Ni mati gumazim aminir orangtızimın dughiamin uan korotiam sue, o mati gumazim wainın dipam isa an duam ginge.

21 Nin apanim, mitiriam an aghiti, ni daghem a daning. Egh kuarim an pirti, ni dipatam a daning.

22 Nin arazir aghuir kamın a damighti, a uan arazir kuram ginighnigh bar aghumsigham. Eghti Ikiavira Itir God, nin arazir kam bagh bar deraghvıram ni damuam.

23 Girakırangın miğeir akaba gumazim gamima an guam misingi, mati aminim amozim inigha izi.

24 Gumazim uan dipenimin siriamın uabira aperaghav iti, a dera. Arazir kam, an amizir atara puv miğeim ko dipenimin aven itir arazim, a bar a gafira.

25 Gumazim nguibar saghuıamin izezir akar aghuim baraki, a bar akuegham, mati gumazim kuarim bar an pirizi, a dipar orangtızim api.

26 Gumazir kuram arazir kuram damusi gumazir kuram gekuigham, a mati mozir par aghuim negenem an oto.

25:18: Onger Akaba 57:4; 120:3-4; Aghuzir Akaba 12:18 **25:21:** Matyu 5:44 **25:21:** Rom 12:20 **25:24:** Aghuzir Akaba 21:9; 21:19

27 Ni hanin aviribar aman marki. Egh ni uaghan ziar ekiam uabi daningisi pamtem ingaran marki. Arazir kamning derazir puvati.*

28 Gumazim uan aningagharim tivan iburaghti, gumazir igharaziba a dikabiragham. Kamagh garir gumazim mati nguibar mam divaziba an puvati, eghti apaniba aven mangi a gasighasigham.

26

1 Gumazamiziba ziar ekiam isi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim daningasa, ezi arazir kam derazir puvati. A mati, aisin amozim aruem garir dughiamin izi, o mati amozim daghebagh izi dughiamin izi.

2 Gumazim arazir kuram damighan koghtima, gumazamiziba paziva a damusi God mikimti akar kam a guizin otoghan kogham. Men akaba mati kuaraziba zurara mighagha arua, danganitam gaperazir puvati.

3 Gumaziba hoziaba aghoribar dav sogham. Egh ainin donkibar akabar aghu, me damuti da men ifongiabar gin mangam. Egh gumazir arazir onganibagh amiba, fidizibar men akiragharibav suegham.

4 Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, an akar onganimin ni mikimti, ni an akam ikaraghan marki. Ni a ikaragh, an min otogham.

5 Gumazim nighnizir aghuim puvatigha akar onganim ni mikimti, ni an akam ikaragh. Kamaghin a fogh suam, an fofozim ekevezir puvati.

* 25:27: Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abighizir puvati.

⁶ Ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizim amadaghti, a gumazir igharazim bagh akam inigh mangigham, kamaghin arazir kamin ni uabira uabi gasighasisi, mati ni uabi uan suem atugha a makunigha mizazir ekiam isi.

⁷ Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, a pura aghuzir akar otevir aghuitam mikimsi iburagham, mati gumazim suer kuram ikia daruan ibura.

⁸ Gumazim ziar ekiam isa gumazir nighnizir aghuiba puvatizim ganidi, arazir kam mati a katapelin asasa, dagiam isa katapel garugha pamtemin a ikezi dagiam zuir puvati.

⁹ Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, an aghuzir akar otevir aghuitam mikimasa, a mati, gumazim dipar onganim amegha onganigha benir dikoniba itimin suirazi, dikoniba an dafarim mitifi.

¹⁰ Gumazir ekiam ingangarim isa gumazir nighnizir aghuim puvatizim ganigha, uaghan gumazir pura tintinibar aruibagh aningi, a mati gumazim pim dafagha pura tintinibar asavamaga, egha gumazir avirim gasighasisi.*

¹¹ Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, arazir onganir a fomiram amizim a uam a gamuavira iti, a mati afiam migha egha ghua ua uan mimiziba api.

¹² Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, e fofozir aghuimin an akuraghan kogham. Gumazim ghaze, a bar bizibagh fo, eghti e guizbangira bar an akuraghan iburagham.

* **26:10:** Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati. **26:11:** 2 Pita 2:22 **26:12:** Aghuzir Akaba 29:20; Luk 18:11; Rom 12:16

13 Gumazir amirazim pura dipenimin apiav ikia kamaghin migei, “Laionin tam ti tuavimin ikiama. Kamaghin amizi, ki azenan mangan kogham.”

14 Gumazir amirazim uan dakozim girighav ikia zurara uabi gighavkiravira iti. A mati tiar akamin itir ainsisin min mangi izegh gami.

15 Gumazir amirazim daghebar amasa uan darim isa itarim gatigha ikia, uan agharim fegh daghetamin suiragh uan akam darighan aghua.

16 Gumazir amirazim ghaze, “Nan fofozim, 7plan gumazir deraghavira nighnizir aghuimin gun migeibar fofozim gafira.”

17 Gumazir pumuning uaningin atari, gumazir mam ghua aningin mavin akuraghasa migei, gumazir kam mati gumazim afiar atiamin garima an arua zuima, a ghua an kuarimningin suira.

18-19 Gumazim uan namakam gifaragha, gin kamaghin migei, “Ki pura dibovibav gei,” a mati gumazir onganin, an afuziba isa tintinibar iniva, aviba itir aghoriba pura tintinibar da makuri.

20 Me dazibar avim atighan koghti, avim mungegham. Eghti gumazamiziba girakirangin mikiman koghti, akam adariba bar givagham.

21 Daziba avibagh amima avim deravira isi. Ezi adaribagh amir gumazim, gumazibagh amima me uarir tongin akabar uarira uariv sosi.

22 Gumazamizir maba zurara, gumazir igharaziba girakirangin me migeir akaba, baraghasa bar ifonge. Ezi akar kamagh gariba mati dagher isingtiziba me zuamira da api.

23 Gumazim arazir aghuim damuasa mighighavira miġia, an niġhnizim in, ana arazir kuram damuasa, a mati nguazir minem, me silvan a nomkezima, an ganganim bar dera.

24 Gumazir igharazibar aghuazir gumazim, a pura me apezepera me miġeima, me ghaze, a me gifonge. Ezi an niġhnizim in aven a pura me gifari.

25 Gumazir kamagh in amim in akaba nin kuarimning in isingigham. Eghti ni an akabar niġhnizir gavgavim dar ikian marki. Bar guizbangira, niġhnizir kuraba an navim gizifa.

26 A uan niġhnizir kam modogham, eghti gumamaziziba an arazir kuram gifogham.

27 Gumazim igharazitav magirasa a bagha mozim gikuigha, a uabi mozir kam giraghu. Egha mati gumazim dagiam popoegha mighsiam in ghuavanadi, dagiam ua puegha izaghira a gis in gh.

28 Gumazim akar ifavaribar gumazir igharazibav geim, bizir kam kamagh in en aka, a me gifongezir puvatigha me gasighasighasa. Ezi gumazim zurara apezeperir miġirigiabagh ami, bizir kam gumamazizibagh amima me derazir puvati.

27

1 Ni gurum in bizitam damusi ifaghati pura mikiman marki. Ni guizbangira fozir puvati bizir manam gurumzaraghan otivam.

2 Gumazir igharaziba nin ziam feir arazim, a dera. Eghti ni uabi arazir kam damuan marki.

³ Gumazir nighnizir aghuiba puvatizimın arazir onganiba, da osımtızir ekiaba e ganıdi. Osımtızir kaba da gigimın osımtızim ko dagıar ekiamın osımtızim gafira.

⁴ Gumazir atarim ko anıngazim, mızazim isa gumazir ıgharazıbagh anıga, bar paza me gami. Navimın aven atara navim ikuvizir arazim, a bar ikuvıgha, adarir arazim ko anıngazir arazim gafira.

⁵ Nı azenara gumazimın arazir kuram bagh a mıgei, a dera. Arazir kam a nı modogha gumazim gifongezim arazim gafira.

⁶ Guızın roroaba nın akurvaghasa mızazıba nı ganıdi. Ezi apanıba pura nı gifara, arazir aghuir avırım nı gami.

⁷ Gumazim amezıma an navim bar izıvazı, a ghaze, hanın isingizim ko dagheba bar, da derazir puvati, Ezi mıtiriam gumazimın aghezi a ghaze, dagheba bar moghıra dera. Dagher mısozıba, da uaghan an akamın isingı.

⁸ Gumazim uan nguıbam ategha tintinıbar arui, a matı kuarazir mam uan mıkonim ategha egħa pura tintinıbar mıghagħa arui.

⁹ Sanda ko borer mughuriar aghuim zuıba, da e gamıma e bar akonge. Ezi namakaba en akurvaghasa nıghnıgha, mıgırıgıar aghuıba e ganıdi. Me kamagħın e gamıma, e guızbangıra bar akonge.

¹⁰ Nı akirim ragħ uan namakaba ko nın afeziamın namakabagħ asan markı. Egħti dugħiar kuram nı batogħti, nı mangı uan

aveghbuam batogh, egh uabin akurvaghsi an azangan marki. Guizbangira, gumazir nin boroghira itim, a nin aveghbuar saghuiamin itim gafira.

¹¹ Nan borim, ni nighnizir aghuim ko fofozim inighti, nan navim deragham. Eghti gumazitam akatam na gasiti, ki an akam ikaragham.

¹² Gumazir nighnizir aghuim itim, a kamaghin fogh, osimtizim a bativam, eghti a uabi modogh a gitagham. Ezi gumazir nighnizir aghuim puvatizim, an osimtizimin garima an an tuavimin iti, ezi a ghuava a batogha aneteri.

¹³ Gumazitam, gumazir igharazim pura inizir bizibagh ivesi akam akirigh, dagh ivezeghan kogham, gumazir kam arazir kuram gami. Eghti gumazitam nin bizitam puram a inisi ni ko akam akirti, ni bizir kam in ikarvazim bagh faragh an bizitam puram a inigh.

¹⁴ Ni bar mizarazimra tiarim akarigh dughiam isi uan namakam danigham, a mati ni akar kuram isa a ganidi.

¹⁵ Gumazitam in amuim, zurara atarava migirigiar aviribagh amuavira iti, a mati amozim dipenir inogorimin torim izaghira, zurara nimira nimira iravira iti. ¹⁶ Ezi an pam a damuti an arazir kam ateghan kogham, mati gumazir mam aminimin tivaghasava ami, o a borem uan dafarimin an suigha amuava avenge.

¹⁷ Ni sabamning inigh uaningra uaning avisti, aning bar ghumigham. Kamaghira, gumazir

pumuning nighniziba uaningra uaning ganiga, aningın nighniziba ghuavanabogha bar ghumi.

¹⁸ Gumazim uan tememin ovizim amisi, a deraghvira temer kamin gan. Eghti gumazim uan gumazir dapanim deraghaviram a geghuvti a deraghvira ikiti, gumazir an garim an ziam fam.

¹⁹ Gumazim dipamin aven gari, a uabi uan guamin gari. Ezi gumazim deravira uan nighniziba ko arazibagh nighnisi, a fo, a manmaghin garir gumazim.

²⁰ Gumazamizir bar aviriba ovegha gifa. Ezi Oveaghuezibar Nguibam, gumazamiziba a gizivaghan kogham. Gumazamiziba ovengivira ikiam. Kamaghira, gumazamiziba bizibagh ifueghamin arazim izivaghan kogh, kamaghira ikivira ikiam.

²¹ Me avimin gol ko silva tuaghiva aningın gifofoghasa, ka guizbangın bizim, ti puvati. Kamaghira, gumazamiziba, gumazimin ziam fa, an gara anesavsuigha fo, a gumazir aghuim, ti gumazir kuram.

²² Ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizim puv a misogh, a dikabiraghti ana aremeghsi damu, egh a uan arazir onganım ateghan kogham.

²³⁻²⁴ Nin dagiaba zurara ikivira ikian kogham. Eghti atrivim kantri gativir dughiam, a uaghan zurara ikivira ikian kogham. Kamaghın, ni uan sipsipba ko memeba deraghvira dar gan. ²⁵⁻²⁶ Ni dadabar ganti da nin nguazimin otiv ruarti, ni uan asiziba bagh da aghoriva da akuvaghti me dar amam. Eghti dadar igiaba uam otivam. Eghti ni gin memeba amangiva, dagiaba inigh nguazim

givesegh. Egh ni sipsipin ariziba iniva, ua bagh korotiaba isamam. ²⁷ Egh ni uan memebar oter eboriba ua bagh da inigh, uan amuiroghboriba ko ia dar ami. Egh ingangarir amiziba uaghan me daning.

28

¹ Gumazir arazir kurabagh amiba puram atiatia aragharui. Ezi gumazir aghuiba laionbar min tuiva gavgavigha atiatir puvati.

² Kantrin gumazamiziba gavman akirasa uarira uariv sozima, gumazir dapanir igiar aviriba zuraram otivasava ami. Eghti gumazir dapanir nighnizir aghuim itim, a kantri damuti a gavgavigh deraghvira ikiam.

³ Gumazir biziba puvatizim, dikavigh onganarazibagh amir gumazamiziba dikabiragh, a mati amozir ekiam azenibar daghebagh asighasisi.

⁴ Gumazamiziba akirim ragha Godin Akar Gavgavibagh asara, me gumazir arazir kurabagh amibar ziaba fe. Ezi gumazamizir Godin Akar Gavgavibar gin zuiba, me gumazir kuraba pamten me dikabiri.

⁵ Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me arazir aghuiba deragha da tuisigha fozir puvati. Ezi gumazamizir Ikiavira Itir Godin gin mangasa ifongeziba, me arazir aghuim tuisigha bar a gifo.

⁶ Gumazir biziba puvatigha arazir aghuimin gin zuim, a deragha, dagiaba izivagha arazir kurabagh amir gumazim, bar a gafira.

⁷ Gumazir igiam Godin Akar Gavgavibar gintisi, a nighnizir aghuim iti. Egh a gumazir arazir kurabagh amiba ko porogh, uan afeziam damuti a bar aghumsigham.

⁸ Gumazitam gumamaziziba ateghti me a da pura biziba inigh tighar a ikaragham, a me da uan dagiabagh isin ua dagiataba iniva, dagiar kabar suiraghan kogham. Puvati. Dagiar kaba, gumamazir onganarazibagh amibar apangkuvigh men akurvaghamin gumazimin dafarimin mangam.

⁹ Gumazim Godin akamin araziba akirim ragha dagh asaragh, God ko mikimti God a bareghan kogham. Ezi a God ko migeir arazir kam, God an gara bar an aghua.

¹⁰ Gumazim gumazir aghuibagh ifaraghti, me arazir kuram damighti, an arazir kurar kamra a gasighasigham. Ezi gumazir bizir kuratam gamizir puvatizim, Godin dafarimin bizir aghuiba iniam.

¹¹ Dagiar aviriba izivazir gumamaziziba ghaze, me fofozir aviriba iti. Ezi onganarazibagh amir gumaziba nighnizir aghuiba ikiam, me men araziba bar dagh fo.

¹² Gumazir aghuiba, me kantri gativagha an garima, gumamazizibar naviba derazima me bar akonge. Ezi gumazir kuraba, kantri gativir gumazibar otivizi, gumamaziziba men modi.

¹³ Gumazim uan arazir kuram modogh, an amir ingangaritam deragh otoghan kogham. Ezi gumazim uan arazir kuraba bar da ghurigh,

akirim ragh arazir kurar kabagh asaraghti, God an apangkuvigham.

¹⁴ Gumazim zurara Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan iti, a bar akuegham. Ezi gumazim Ikiavira Itir Godin akaba batogha navim gavgafi, a dughiar kuram iniam.

¹⁵ Kantrin gumazir dapanim, a gumazir arazir kurabagh amim, egha gumazir onganarazibagh amiba dikabira, laionin min pamtemin tiarim akara, asizim bean min amua daghem buriagha arui.

¹⁶ Kantrin gumazir dapanim, nighnizir aghuiba puvatigham, a puv gumazamiziba dikabinam. Ezi gumazir dapanim, gumazamizibar bizibagh etuir arazimin aghua, a dughiar ruarimin deraghvira ikiam.

¹⁷ Gumazim gumazir igharazim misoghezi an areme, a bar paza uabi baragham. Eghti gumazamiziba an akuraghan kogham. Eghti a deravira daperaghan koghiva, mangi an aremeghamin dughiamin otogham.

¹⁸ Gumazim arazir aghuimin gin zui, a deragh ikiam. Ezi gumazir arazir kuram gamim, a zuamira ikuvigham.

¹⁹ Gumazim deraghavira uan azenimin ingarava, a dagher aviriba iti. Ezi gumazim pura ikia uan ifongiabar arua ingangaribagh amir puvati, a bar onganarazibagh amir gumazimin min ikiam.

²⁰ Gumazim arazir aghuimin gin zui, God bar deraghviram a damuam. Ezi gumazir zuamira dagiar gumazimin otivasa bar puvira ingarim,

God aneteghti a pura mangighan kogham. Puvati. God ivezir kuram a danigham.

²¹ Gumazim pazi gumazitamin kotin an akuraghiva, igharazitav dikabiragham, arazir kam derazir puvati. Ezi gumazir arazir kurabar amuasava amiba iti, gumazitam me apezeperegh dagiar muziarir taba me daningti, me kotiam gasighasigham.

²² Gumazir uan bizibar anogorozim, a zuamira dagiar gumazimin min otivasa puvira ingari. Egha a kamaghin fozir puvati, an onganarazibagh amir gumazimin otogham.

²³ Ni gumazimin araziba akirti, a gin bar ni gakuogham. Ezi arazir kam, an apezeperir akaba, bar dagh afira.

²⁴ Gumazim uan afeziam ko amebamin biziba okemegha ghaze, "Ki arazir kuram gamizir puvati," a mati gumazir bizibagh asighasizimin miraram ami.

²⁵ Gumazim bizir avirim iniasa puvira nighnisi, an arazim gumazir aviribar amuti me ataram. Ezi gumazir pamten nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itim, a deraghvira ikiva egh bizir aviriba ikiam.

²⁶ Gumazim ghaze, an fofozimra an akuraghti a biziba bar dar amuam, kamaghin a nighnizir aghuiba puvati. Ezi gumazim nighnizir aghuimin arazimin gintisi, a deraghvira ikiam.

²⁷ Gumazir, onganarazibagh amir gumazamiziba biziba me ganidim, a bizitamın oteveghan

kogham. Ezi gumazim onganarazibagh amir gumazibar gara men akurvaghasa ifongezir puvati, gumazamiziba akar kurabar a mikimam.

²⁸ Gumazir kuraba kantrin gumazir dapanibar itima, gumazamiziba men modi. Egh me arighireghti gumazir aghuibar adarazi gumazir dapanibar iki deravira ikiam.

29

¹ Me dughiar aviribar gumazir mam akirti, an akaba batoghvira ikiam, kamaghin a zuamira ikuvigham. Eghti an akurvaghamin tuaviba ua puvatigham.

² Gumazir aghuiba kantri gativagha an gari, gumazamiziba bar akonge. Ezi gumazir arazir kurabagh amim kantri gativagha an garima, gumazamiziba bar osemegha ararer kuram gami.

³ Gumazir nighnizir aghuim iniasa bar ifongezim, a uan afeziam gamima a bar akonge. Ezi gumazim, tuavimin amizibar gintisi, a bar uan dagiaba ko biziba makuri.

⁴ Atrivim arazir aghuimin kantri gativagh an ganti, kantri iki gavgavigham. Ezi atrivim gumazamizibar dagiaba iniasa pura nighnisi, a uan kantri bar a dikabiragh a gasighasigham.

⁵ Gumazim uan namakabagh ifariva me apezeperam, a mati namakamin suighasa ivem agura.

⁶ Gumazim arazir kuram damigham, a mati uabira uabin suighasa ivem agura. Ezi gumazir

28:28: Jop 24:4; Aghuzir Akaba 28:12; 29:2 **29:1:** 1 Samuel 2:25; 2 Eghaghaniba 36:16 **29:2:** Esta 8:15; Aghuzir Akaba 11:10; 28:12; 28:18

arazir aghuibagh amiba, me bar akuegha ighi-abagh ami.

⁷ Gumazamizir aghuiba me onganarazibagh amir gumazamizibar osimtiziba bagha nighnigha, men akurvagha osimtizir kaba kiri. Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, arazir kamın mingarim gifozir puvati.

⁸ Gumazamizir dibovir akabav geiba nguibamın itir gumazamizibagh amima men naviba isia aningagha, adarir kurabar uarira uari ganıdi. Ezi gumazamizir nighnizir aghuiba itiba, me gumazamiziba amınivima, me ua navir amırizim isi.

⁹ Gumazir nighnizir aghuim itim, a gumazir nighnizir aghuiba puvatizir mam kot gati, ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizir kam, akar dikabırıba ko dibovir akabav gıavıra ikia akam ara, nımıra itir puvati.

¹⁰ Gumazir igharaz daraziv sozi me ariaghirim, a gumazir aghuibagh ifongezir puvati. Ezi gumazir aghuim, gumazir igharazıba deraghavıra ikiasa a ifonge.*

¹¹ Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim a uan aningagharim azenim gati. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim a uan aningagharim dikabırıragha an suirazi a iti.

¹² Kantrin gumazir dapanıba, akar ifavarıba baraghti, gumazir arazir kurabagh amiba, merara an gumazir dapanıbar ikiam.

* **29:10:** Hibrun akam deragha vezin kamın mingarim abıghızir puvati.

13 Ikiavira Itir God bar gumazamizibar damazibar ingarizi, me bizibar gari. A uaghan onganarazibagh amir gumazamiziba ko, me dikabirir gumazamiziba uaghara men damazibar ingari.

14 Atrivim deragh gumazir onganarazibagh amibar kotiam tuisighti, gin izamin dughiaa an adarazir atrivimin ikivira ikiam.

15 Ni uan borim akirsi a misoghti, a nighnizir aghuim iniam. Eghti borim zurara uan ifongiamin gin mangiva, uan amebam damuti an aghumsigham.

16 Gumazir arazir kurabagh amiba, kantri gativaghti, arazir kuram mangivira ikiam. Guizbangira gumazir kaba dughiar ruarimin ikeghan kogham. Eghti gumazir aghuiba men ganti, me irigh ikuvigham.

17 Ni uan borim akirighti, an arazir aghuim damuti, ni navir amirizim iki bar akuegham.

18 Ikiavira Itir God, akam gumazamizibagh aningizir puvatizi, me tintinibar arazir igharazir avirim gamighai. Ezi gumazir Godin Akar Gavgavibar gin zuim, a bar akongegham.

19 Ni pura uan ingangarir gumazim akabaram a mikim, an araziba akirighan kogham. A nin akar kam bareghiva, an gin mangan kogham.

20 Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, e an akuraghti a fofozim iniam. Ezi gumazir faraghavira nighnizir puvatigha bizibav geim, e an akurvaghan iburagham.

21 Nin ingangarir gumazim suvighavira itir dughiam, ni dughiaabar biziba isa a ganidi, a gin bar nin otarimin mirara ikiam.†

22 Gumazir zuamiram aningazim, gumazir igharazibagh amima me atari, a uabi arazir kurar aviribagh ami.

23 Gumazim ifaghata uabira uan ziam fe, me an ziam dikabiragham. Eghti gumazim uabi uan ziam dikabiraghti, me an ziam fam.

24 Gumazim okimakiar gumazimin akuragha, a uabi uabin apanim gami. Egh aning amizir arazir kam aghurighirighiti, me a isi kotiam datigham. A kotin aven akam modoghti, God a gasighasigham.

25 Gumazitam gumazir igharazibar atiatingti, an atiatim, mati a ivem agurazi, ivem an suira. Ezi gumazir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itim, a deraghvira ikiam.

26 Gumazir avirim, kantrin gumazir dapanim me gifueghasa me akabar anepezeperi. Ezi Ikiavira Itir God uabira en akaba deravira da tuisigha en akurvasi.

27 Gumazamizir aghuiba, gumazamizir arazir kurabagh amiba bar dar aghua. Ezi gumazamizir kuraba, gumazamizir arazir aghuibar gin zuiba bar dar aghua.

Akar aghuir igharaziba

30

(Sapta 30--31)

Agur mikemezir akar maba

† 29:21: Hibrun akam deragha vezin kamin mingarim abighizir puvati.

¹ Kar Agurın akaba, a Jaken otarim, an akar kaba dar gun Itiel ko Ukal aning miği.*

² Agur kamaghın mikeme: Ki gumazimın mın itir puvati. Guizbangıra, ki gumazimın mın niğhnızir puvati. Nan niğhnızim bar ikufi. ³ Ki niğhnızir aghuim ko fofozim inizir puvati. God a bar derazi, ki a giřozir puvati. ⁴ Tinara Godın Nguibamın ghuavanabogha an ganigha ua izağhira bizir a ganizibar gun miği? Ezi tinara uan dafarimningın amınımın suira? Ezi tinara dıřam isa overiamın itir ghuariabar aneti, mati gumazim bizim inigha inim gatigha, a nomke? Ezi tinara nguazibar mıtaghniaba akıra da arıghızı da iti? Gumazir kamın ziam tina? Ezi an otarımın ziam tina? Ni na mikim! Ni ti foz, o? Puvati.

⁵ Godın akam, a bar guizbangıra. Ezi bizir a damuasa miğiiba, da bar guızın otifi. Egha a bar deraghavıra gumazamizir a bagha zuiba, divazimın mın me avinigha men gari, mati oram, midorozir gumaziba modorozimın ghua an suigha uarir piři. ⁶ Eghti ni Godın akam gisın, uabi uan akam isafuragh an gun mikımam, egh suam, kar Godın akamra. Ni kamaghın damuti, a nin atar ni akırighti, gın gumazamiziba fogh suam, ni gumazir ifarim.

⁷ O God, ki bizir pumuning bagha nin azangasa, eghti ni na danıngasa ki ifonge. Ki nguazimın ikiamın dughiamın, ⁸ ni nan akuraghti, ki akırım

* **30:1:** Gumazir maba ghaze, Agur saptan kamın akaba bar a dar gun mikeme. Ezi marazi ghaze, a ti an akar mabara mikeme. E fozir puvati, Agur ko Itiel ko Ukal me bar terara. **30:4:** Jon 3:13 **30:8:** Matyu 6:11; Luk 11:3 **30:8:** Nehemia 9:25-26; Jop 31:24; Hosea 13:6

ragh ifavarir arazibagh asaragham. Eghti ni na ateghti, ki dagiaba izivazir gumazimin min otivan kogh, egh uaghan onganarazibagh amir gumazimin min otivan kogham. Ni dughiar vamiran vaghvagh daghebara na daning. ⁹ Guizbangira, ki dagher aviriba ikiva, akirim ragh ni gasaragh egh mikim suam, “Ikiavira Itir God, a tinara?” Egh ki onganarazibagh amir gumazimin min otoghiva, ti okimiva uan Godin ziam dikabiragham.

¹⁰ Ni gumazir dapanim bagh mangi girakirangin an ingangarir gumazitam mikiman marki. Ni kamaghin damuti, ingangarir gumazim God ko mikimti, a pazi ni damighti, ni osimtizim inigham.

¹¹ Gumazamizir maba ghaze, “God pazivira men amebaba ko afeziabar amuam.” ¹² Ezi gumazamizir maba ghaze, “Me arazir kuratam gamizir puvati.” Ezi puvati, men arazir kuramin osimtizim ikiavira iti, ezi me Godin damazimin bar mize. ¹³ Ezi gumazamizir maba uan ziaba fa ghaze, e bar derazi, gumazir igharaziba me pura biziba. ¹⁴ Ezi gumazamizir maba bar pazavira onganarazibagh amir gumazamizibagh ami. Men atariba mati sababa ko afuaba men akabagh izivazima, me onganarazibagh amir gumazamizibagh amua bar me agivasa.

¹⁵ Ghuziba apir mikinbam a guivir pumuning iti, ezi aning kamaghin arai, “Na Daning, na Daning.”

Guizbangira, 4plan bizir kaba men ifongiaba givaghan kogham:

¹⁶ Kar, Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibam,

ko amizir furabar itim,
 ko nguazim dipam isa, egh tighar izivam,
 ko avim isia mamaghira iti.

¹⁷ Gumazitam uan amebam ko afeziamin akam batuegh, dibovir akabar aning mikim, egh aremeghamin dughamin, me an kuam afaghan kogham. Eghti kuarazir kotkotba an damazimning asighti, kuarazir isaba an mikarzim amegham.

¹⁸ Kar, 4plan bizir bar igharagha gariba, ki adagh fozir puvati:

¹⁹ Kar, kuarazir isam pin mighagha aruir arazim,
 ko kuruzim dagiam gisin rozir arazim,
 ko kurim ongarim gisin aruir arazim,
 ko gumazim amizir igiam gifongezir arazim.

²⁰ Pamın itir amizim, gumazir igharaziba koma akua, egha kamaghın ami: a dagheba amegha akam ruegha ghaze, “Ki arazir kuratam gamizir puvati.”

²¹ Arazir 4pla da nguazimin otifi. Kar arazir bar kuraba, nguazim uabi arazir kabar aghuagha, bar puvira ivazvasi. ²² Arazir kaba kamakin:

Ingangarir gumazir kinim atrivimin otogha amir arazim,
 ko gumazir nighnizir aghuiba puvatizim puvira apir arazim,

²³ ko amizir fomira gumaziba a gifongezir puvatizim, a datirighin pamın iti, an arazim,
 ko ingangarir amizim uan amizir dapanimin danganim inizir arazim.

24 Ezi nguazir kamın 4plan asıziba ko apizir muziariba ikia, niĝniızir bar aĝhuiba iti:

25 Sibaba gavgaviba puvatıĝa, me dagheba otevir dughiam bagha, dagheba akuva ada arisi.

26 Ezi iriaba uaghan gavgaviba puvatıĝa dagiar ekiabar tızibar mikonibar ingari.

27 Ezi odeziba atriviba puvatıĝa me bar uari inıĝa okoruamın arui.

28 Ezi mızıviar muziariba, e uan dafarımın dar suıĝam. Ezi da atrivimın dipenimın iti.

29 Ezi 4plan biziba bar ganganir aĝhuim gamuava arui:

30 Laionba bar gavgavıĝa, bar asızir mabagh afira. Eĝa da arua bizitamın atiatir puvatı.

31 Ezi tuarir apuriba, uan dapaniba fava arui, ezi memen apuriba arui, ezi atrivim a bar gavgavıĝa arua fo, apanitam a gafiragħan kogħam.

32 Ni arazir onganım gamua ifagħata uabıra uan ziam fava, arazir kurabar amuasa niĝniısi. Ni uan akam dukuagħ, arazir kam atakıĝh. 33 Ni fo, ni bulmakaun oter eborım inıĝh a gıĝıti, bata otogħam. Eĝh ni gumazir iĝharazımın atinım misueĝti, ĝhuzım otogħam. Kamagħıra, ni gumazamizibar amuti me atarti, midorozım otogħam.

31

Atrivim Lemuelın akar aĝhuiba

¹ Kar atrivim Lemuelin akaba. An amebam nighnizir aghuim a daningasa akar kamın a geghani.

² Nan otarim, ki Godin azarazi, a ni isa na ganingi. Ezi ki uabi ni bategha, bar ni gifonge. Kamaghın ni deraghvira nan akam baragh. ³ Ni amiziba ko ikararang me ko daku uan gavgavim me daningan marki. Guizbangira, kamagh garir amiziba atrivibagh amima me ikufi. ⁴ O Lemuel, ni oragh! Ni atriviba, wainin dipabar aman marki, egh dipar onganir igharagha gariba sara damisi navim dikavan marki. ⁵ Me dipar onganibar amiva kantrin araziba gin amadagh, uaghan onganarazibagh amir gumamaziziba pazi me damuam. ⁶ Dipar onganim ko wain, kar gumamazizir ovengasava amiba ko osimtizir ekiaba itir gumamazizibar bizimning. ⁷ Me ifuegh damiva, uam onganarazibagh amir dabirabiba ko osimtizir bar ekiaba dagh nighnighan kogham.

⁸ Ni, gumamazizir uan osimtizibar gun mikiman koghamibagh nighnigh, kotin aven men akuragh mikim. Egh ni kotin aven mikim gavgavightima, kot arazir aghuibar onganarazibagh amir gumamaziziba me damu. ⁹ Egh ni uabi kotiam baragh, arazir aghuimra damu. Egh onganarazibagh amir gumamaziziba ko biziba puvatizir gumamazizibar akurvagh.

Amuir aghuimîn araziba *

¹⁰ Guizbangîra, gumazim ti amizir arazir bar aghuiba itimîn ikîsi, a bar pamtem da buriam. Kamaghîn garir amizim, a bar deragha pîn ikia dagîar iveziba bar pîn koziba bar dagh afira.

¹¹ Amizir kamagh amim, an pam uan navir averiamîn aven niĝnizir gavgavim an ikia deraghvîra a gifo, a zuraram arazir aghuibar ĝin zui. Eghtî an amuim an akuraghtî, a bizir avîriba ikiam.

¹² Amizir kam dughiaba vaghvagha arazir aghuibara, uan pam gami.

¹³ Egha a tretîn aghuir me sipsipîn arizibar ingariziba, ko tretîn aghuir igharagha gariba inigha, korotiaba isamasa bar akonge.

¹⁴ Egha a mati kurir ekiaba ami moghîn, saghon ghua dagheba isi, kamaghîn amizî an adarazi me dagher avîriba iti.

¹⁵ Amizir kamagh amim, amînim tighar bar tiragham, an osegha dikavigha uan pam ko boriba bagha dagheba tue. Egha uan ingangarir amiziba bagha ingangariba abîgha me ganîdi.

* **31:9:** Israelian akaba osirir arazim, a mong igharagha ghu. Hibrun akamîn aven, me 22plan letaba ikia uan akaba osiri. Dughiar maba, me akaba osirasa, 22plan vezba o danganibar me akar kaba vaghvagh dar faragh ikiasa letaba arîsi. Gumaziba Hibrun akam ĝigha akar igharaziba osirir dughiabar, me zurara Israelian arazir kamîn ĝin ghua da osirir puvati. Hibrun akamîn aven, Aghuzir Akabar 31:10-31 arazir kamîn ĝin zui. Hibrun akamîn arazir kam, danganir vamîran itir puvati, me danganir igharazir kabar arazir kamîn ĝin zui: Azirakam 1-4 ko Onger Akaba 9-10 ko 25 ko 34 ko 37 ko 111 ko 119 ko 145. **31:10:** Aghuzir Akaba 12:4; 18:22; 19:14

16 Amizir kamagh amim, a faragha nguazir mamın ganigha deravira nighnigha, a givese. Egha gın a uan dagiar a faragha iniziba inigha, wainın ikizimın ovızibagh ivezegha, da opari.

17 Amizir kam, dughiatamın amirazir puvati. An amizir gavgavir bar puvira ingarim.

18 Egha an lam munger puvatigha isiavira itima, a ingara ghua dimagarir arızimın tu. Egha uan bizibagh amaga dagh ivezir ingangarimın garima, a deraghvira zui.

19 Kamagh amir amizim, uabi ua bagh tretbagh irigha, inibar ingari.

20 Egha a gumamazibar gari, me biziba oteveghe onganarazibagh amima, a biziba isa me ganidi.

21 Egha a uan pam ko boriba bagha korotiar bar aghuiba isamigha gıvazi da bar deragha iti. Eghti amozir orangtizir dughiam iziti, a ua korotiaba me bagh dagh nighnighan kogham.

22 Egha a uabi uan dipenimın itir dakoziba aver inibar ingari. Egha a inir ghurghurir aghuiba ko inir pıghaghevır aghuiba inigha ua bagha korotiaba isai.

23 Ezi nguibamın gumazir dapaniba ziar ekiam an pam ganidi. Ezi an pam men tongın uaghan men gumazir dapanir mam.

24 Ezi dughiar avıribar amizir kam korotiar aghuiba isava, letiabar ingarima, biziba amadir gumamaziziba izava dagh ivesi.

25 Amizir kam, ziar ekiam ko gavgavim itima, aning mati korotiamın mın anevara. Egha a bizir gın otivambar atiatir puvati.

²⁶ A gumazamizibagh ifuegha men sure gamua, deragha bighavira me migei. Egha an migirigiaba, da nighnizir aghuiba ko fofozir aghuim iti. ²⁷ Egha a uan dipenimin biziba deravira dar gara dagh iporporir puvati. A puvira ingara ingangarir aghuim gami.

²⁸ Ezi an boriba dikavigha uan amebamin ziam fava a dibora ghaze, “Kar en amebar bar aghuimra.” Ezi an pam uaghan an ziam favira ikia ghaze,

²⁹ “En nguibamin aven amizir aviriba arazir bar aghuibagh ami, ezi ni bar deragha, bar me gafira.”

³⁰ Amizitam akar isingtiziba e daningti, e foghan kogham, a guizbangira migei o, a ti ifari. Ezi e fo, amizir ganganir aghuim gamim, a kamaghira ikivira ikian kogham. Ezi amizir Ikiavira Itir Godin apengan ikia an atiatim, e amizir kamın ziam fam.

³¹ Bar guizbangira, e amizir kamın arazim ko ingangarir aghuir an amizim ginighnighiva, ziar ekiam a daningam. Eghti gumazamiziba bar an ziam fam.

**Godin Eghaghanim: Akar Gavgavir Dikirizir
Ghurim ko Igiam**

**The Holy Bible in the Aruamu language of Madang
Province, Papua New Guinea, 2020 Edition
Buk Baibel long tokples Aruamu long Madang Provins
long Niugini long 2020**

copyright © 2020 Pioneer Bible Translators

Language: Aruamu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Contributor: The Seed Company

GOD'S STORY in the Aruamu Language of Papua New Guinea

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

8f6beb37-6783-55d5-91ed-8321cc3f5eea